RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1896. Första Kammaren. N:o 27.

Lördagen den 9 maj, e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.; och dess förhandlingar leddes af herr vice talmannen.

Anmäldes och bordlades lagutskottets memorial n:o 80, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut med föranledande af utskottets hemställan i dess utlåtande n:o 67, i anledning af väckt motion om ändringar i förordningen angående hushållningen med de allmänna skogarne i riket.

Justerades tre protokollsutdrag för sammanträdet på förmiddagen.

Ledighet från riksdagsgöromålen under återstående delen af riksmötet beviljades herrar *Björklund* och *Rettig*.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 5 och 6 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 75, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående köttbesigtnings- och slagttvång m. m.

Om införande af köttbesigtnings- och slagttvång m. m.

Herr Andersson, Gustaf: Då föreliggande fråga förevar inom lagutskottet, hade jag en i någon mån afvikande mening emot öfrige utskottsledamöter. Jag ansåg nemligen, att utskottet borde förorda, att slagthus blefve inrättade i de större städerna, såsom Stockholm, Göteborg och Malmö, jemte det, att bestämmelser blefvo meddelade, att slagthustvång och köttbesigtningstvång infördes på samma ställen. För Stockholm tror jag, att det vore en stor fördel, om slagthus samt slagttvång och köttbesigtningstvång blefve införda, ty jag tror att helsovårdsnämnden nu icke kan utöfva en verksam kontroll öfver det kött, som hit införes, synnerligast från landsorten. Såsom vi veta, äro hundratals slagtare boende i Stockholms närhet, och dessa införa kanske många gånger kött, som är skadligt genom dess inflytande på helsan. På samma gång tror jag, att helsovårdsnämnden ofta är för sträng

Om införande af köttbesigtnings- och slagttvång m. m. (Forts.)

med kontrollen, som nu utöfvas, derför att en del kött, som införes från landsorten icke är väl uppslagtadt. Ofta blir sådant kött taget i beslag, och anses odugligt såsom menniskoföda, utan att tillräcklig anledning härtill förefinnes. Det är visserligen ett fel, att köttet icke är väl slagtadt, men derför är det ej säkert, att det är otjenligt till menniskoföda. Hade detta kött varit uppslagtadt i ett slagthus, och djuret blifvit besigtigadt förut, skulle med all säkerhet köttet kunnat blifva försåldt, och således hade egaren af detsamma icke behöft göra någon förlust. Det är de fördelar, som sådana bestämmelser skulle tillföra Stockholm, och samma fördelar som tillfördes Stockholm, komme äfven att tillföras de andra städer jag nämnt, och dertill kommer ytterligare en fördel som kommer hela landet till godo. Det kan mycket väl hända, att exporten af lefvande djur hvilken dag som helst blifver stängd, och då stå vi der och komma icke någonstädes med den slagtboskap, som skulle exporteras och icke kan afyttras inom landet. Visserligen har utskottet i sin motivering framhållit "inrättandet af slagthus i de större exporthamnarne samt bestämmelse om obligatorisk besigtning af endast det kött, som är för export afsedt". Ja, det är nog godt och väl, men min tro är, att ett slagthus kan ej existera, icke ens i en exporthamn, om deri skall uppslagtas endast det kött, som är afsedt för export, utan skall slagthus finnas, så måste det äfven finnas slagttvång. Skulle endast de djur nedslagtas, efter hvilka köttet skall exporteras, så blir nedslagtandet mycket för dyrt, och endast det skulle möjligen hindra exporten af kött. Om slagttvång införes, och all slagtboskap nedslagtas i slagthuset, så blir det en ganska stor affär, som kommer att bära sig så bra, att det blir till fördel äfven för dem, som vilja der nedslagta sina djur, likasom också för köttköparne inom det samhälle, der slagthuset finnes. Jag tror derföre, att det vore till fördel för både konsumenter och producenter. Dessutom tror jag, att det äfven från djurskyddsvänlig synpunkt vore en fördel, om slagthus blefve inrättade.

Jag har icke något yrkande att göra, utan har endast velat uttala detta.

Herr Stråle: Mycket varm är jag för det nu förevarande förslaget om införande af fakultativ köttbesigtning och slagtlag, särdeles hvad de större stadssamhällena angår, men framför allt för den, man kan säga trängande, frågan om att hafva slagterier för export af kött. Det bör dock icke väcka någon större förundran, att denna fråga, som visserligen länge nog varit ventilerad, likväl är någorlunda främmande för en del af ledamöterna i Riksdagen, och att de, med den mindre kännedom, som de ega om förhållandena, icke kunnat finna förslaget så tilltalande, som önskligt vore. Men mera förvånande, mera ledsamt är det att finna, att utskottet med de skäl, det anfört mot Kongl. Maj:ts proposition, har snart sagdt saknat all sympati för förslaget, och det trots den erfarenhet, som bland andra länder äfven Danmark och Norge redan lemnat. Lätt vore det, och till och med lockande,

att gendrifva utskottets skäl, men sedan frågan tyvärr är fallen för denna riksdag genom Andra Kammarens beslut, så lönar det ju ej mödan att nu vidare yttra sig om dessa skäl, man får hoppas bättre framgång en annan riksdag. Värre är det med frågan om köttexport. Visserligen yttrar utskottet en viss sympati härför, på sätt den siste talaren anförde, men jag delar hans åsigt derutinnan, att det torde icke vara mycket att hoppas på, att en stad skall underkasta sig de stora uppoffringar, som erfordras för att tillvägabringa ett slagthus för export, med mindre samma stad äfven erhåller lagliga bestämmelser om besigtning af kött och slagttvång. Tyvärr kan det ju inträffa, att landets export af lefvande boskap helt hastigt förbjudes. Nödvändigheten tvingar då sannolikt dertill att på ett eller annat ställe, t. ex. Malmö eller Göteborg, åstadkommes ett slagthus för export. Men icke torde det blifva så genomgripande åtgärder, och icke torde de blifva annat än förlustbringande för rörelsen, i jemförelse med hvad förhållandet skulle blifva, om köttbesigtning och slagttvång samtidigt vore anbefaldt för området. Det torde ej erfordras att påminna om den hotande nödvändigheten för Sveriges kreatursuppfödare att söka bereda sig på möjligheten deraf, att exporten af lefvande kreatur kan upphöra, icke heller att här ånyo upprepa de så högt talande skälen för att, tillsamman med köttbesigtning och slagttvång i Sveriges största exporthamnar, slagterier för exporten tillvägabringas, men för närvarande kan väl icke någonting egentligen tillgöras. Jag tillåter mig dock uttrycka den förhoppningen, att stadsfullmägtige i rikets större städer hos Kongl. Maj:t anhålla, likasom Stockholms stadsfullmägtige det gjort, om att besigtning af kött och slagttvång införes i dessa städers områden, och då torde det vara med temlig säkerhet att förvänta, att deraf kommer att följa, att export af slagtadt kött kan på ändamålsenligt sätt ega rum. Jag tillåter mig endast tillägga, i fråga om slagttvång och köttbesigtning, att jag tror, att mildare föreskrifter för besigtningsmännen, veterinärerna, böra göra det möjligt för dem att klassificera icke endast prima och sekunda vara, utan äfven tertia, ty, om jag icke är illa underrättad, så finnes äfven kött af tredje klass, som väl kan förtäras utan det ringaste men för helsan. Stockholm är dock särdeles olyckligt lottadt genom den mängd af småslagtare och korffabrikanter, som finnes i Stockholms närhet. Om herrarne hade sett prof på, hvad dessa tillverka och erbjuda till menniskoföda, så skulle herrarne fasa och med vämjelse vända eder derifrån. Det hände sig under min embetstid, att en hemslagtare hade köpt ett kokreatur, som hade dött af mjeltbrand. Man fick veta det i tid och slog ned derpå, och jag förordnade, att köttet skulle icke allenast nedgräfvas, utan oskadliggöras genom en ganska stor qvantitet fotogén, hvarjemte jag ålade hemslagtaren att betala kostnaderna härför. Det blef ett förfärligt väsen — det är nu 12 à 15 år sedan — men mitt utslag blef ej ändradt. Man kommer öfver sådana försök emellanåt, och icke allenast Stockholms helsovårdsnämnd och polis, utan äfven landtpolisen har många gånger vidtagit åtgärder för att

Om införande af köttbesigtnings- och slagttvång m. m. (Forts.)

Om införande af köttbesigtnings- och slagttvång, m. m. (Forts.)

hämma en sådan olycksbringande försäljning, men att helt och hållet utrota det onda, tror jag ej vara möjligt under närvarande förhållanden. Jag tror således, att det vore ett godt sätt att bringa frågan framåt, om de större städerna finge en lag om köttbesigtning och slagttvång. De städer, som hafva export, komma då att begagna sig af lagen, och jag är öfvertygad om, att sedan landtbefolkningen lärt sig inse, att med en sådan tillämpning af besigtningstvånget, som jag nyss antydde, den icke behöfde frukta för, att landtmännen på något sätt skulle blifva lidande, utan att priset på kött, äfven af sekunda och tertia slag, blefve nöjaktiga, man nog skulle känna sig belåten dermed, och lagen så småningom vinna tillämpning i andra städer och möjligen ock i ett och annat större samhälle på landsbygden, samt det stora motstånd, som nu möter mot Kongl. Maj:ts förslag öfvervinnas. Jag har för närvarande ej något yrkande att göra.

Herr Moberg: Då den stad, hvars styresman jag har äran att vara, är den enda i vårt land, hvars kommunalstyrelse fattat beslut om inrättande af slagthus och införande af obligatorisk köttbesigtning, fastän kommunens beslut i denna rigtning omintetgjordes genom tillämpning af näringsfrihetsförordningen, så och ehuru jag inser, att det icke mycket tjenar till att tala i förevarande fråga, med hänsyn till Andra Kammarens beslut i densamma, har jag likväl ansett mig icke kunna underlåta att taga till orda till förmån för den kongl. propositionen, som varit så länge efterlängtad och som synes mig hafva varit värd ett blidare öde, än som kommit densamma till del i lagutskottet. Jag förbiser icke, att när jag inlåter mig på denna fråga, vanskligheter för mig måste förefinnas, då jag saknar så många af de förutsättningar, som äro nödvändiga för ett rigtigt bedömande af densamma, och jag skall derför också, både för kammarens och min egen skull, icke inlåta mig på densamma i vidare mån, än så vidt det sunda förnuftet kan lemna mig en vägledning, under förhoppning, att detta allas vårt naturliga hjelpmedel icke må vara bannlyst på det hygieniska området. Såsom en yttring af detta sunda förnuft anser jag mig kunna säga, att det måste vara en af medborgarnes förnämsta rättigheter att åtnjuta skydd till lif och helsa, icke blott i så måtto, att strafflagen stadgar straff för våldsamma angrepp derå, utan äfven, för så vidt lif och helsa äfventyras, på det hygieniska området. Denna individens naturliga rättighet har också af lagstiftaren blifvit beaktad, och i gällande helsovårdsförordning äro införda bestämmelser, som syfta att trygga honom derutinnan. Sålunda stadgas deri, att "kött af djur, som varit behäftadt med sådan smittosam sjukdom, att dess förtärande är skadligt, samt födoämne eller dryckesvara, som till följd af förskämning, felaktig beredning eller af annan orsak är skadlig för helsan eller otjenlig till menniskoföda, må icke i stad till salu hållas eller för sådant ändamål dit införas". Då nu emellertid lagstiftaren icke tillåtit några preventiva åtgärder för att utröna,

huruvida det på torget införda köttet är tjenligt till menniskoföda, så inses lätteligen, att lagstadgandet varder af föga verkan. Men berörda lagstadgande har dock sin betydelse, ty ehuru man skulle visserligen kunna tycka, att det icke skulle behöfvas ett af Kongl. Maj:t sanktioneradt lagstadgande derom, att det finnes kött af djur, som icke kan vara lämpligt till menniskoföda, så finner man likväl, med hänsyn till den motivering, som åtföljer lagutskottets betänkande, och de yttranden, som deri förekomma, att det är ganska nyttigt, åtminstone för dem, som i likhet med mig icke äro bevandrade på det hygieniska området, att hafva en sådan auktoritet, som Kongl. Maj:t att stödja sig vid. Jag skall icke närmare inlåta mig på lagutskottets afstyrkande motivering i dess första del, ehuru det synes mig temligen obilligt, att utskottet, under det att det visat den största ömhet för försäljare af kött och velat skydda dem, såsom det heter i lagutskottets betänkande, för alla "trakasserier", icke velat besinna, att köparne äfven kunna hafva sina rättigheter, och att äfven de kunna råka ut för trakasserier, hvilka, såsom jag förmenar, det äfven bör ligga lagstiftaren om hjertat att afvända. Jag skall, som sagdt, icke närmare uppehålla mig härvid derför att utskottet, hvars ledamöter, såsom jag väl känner, äro besjälade af menniskovänliga känslor, likasom ångrat det ovänliga tänkesätt, utskottet i den första delen af sitt betänkande ådagalagt emot köparne, då utskottet yttrar i den senare delen: "Oafsedt de olägenheter, som äro förenade med obligatorisk köttbesigtning och slagttvång, skulle emellertid utskottet, derest dylik besigtning och dylikt tvång kunde visas vara af verkligt behof påkallade, låta sina betänkligheter vika; men att så icke är förhållandet, synes utskottet framgå af hvad ordföranden i medicinalstyrelsen i sitt utlåtande härom anfört."

Om införande af köttbesigtnings- och slagttvång, m. m. (Forts.)

Då utskottet sålunda i det följande såsom skäl för sitt afstyrkande åberopat de af chefen för kongl. medicinalstyrelsen anförda skälen, så anser jag mig icke kunna undgå att i största korthet upptaga desamma till bemötande och, så vidt jag förstår, göra en undersökning, om och i hvad mån de äro förtjenta af det afseende, lagutskottet tillmätt desamma. Såsom utskottet säger, förklarar han för det första, att "erfarenheten *i vårt land* icke visat, att något egentligt behof af köttbesigtningstvång förefinnes". Häraf anser jag mig vara berättigad att draga den slutsatsen, att i andra länder ett sådant behof förefinnes, och att så verkligen är förhållandet, framgår deraf, att i alla andra europeiska länder, med undantag af Turkiet, åtgärder blifvit vidtagna dels för inrättande af slagthus och dels för införande af köttbesigtningstvång. Nu kan det ju vara mycket lugnande att få erfara, att vi fortfarande kunna med trygghet bibehålla den isolerade ställning, som vi tillsamman med Turkiet intaga, men jag vågar ändock hemställa, huruvida det verkligen i längden är rådligt att ställa alltför stora anspråk på svenska folkets magar, ehuru jag villigt medgifver, att, genom frånvaron af alla effektiva bestämmelser med afseende å köttförsäljning, lagstiftaren gjort allt hvad på denne

Om införande af köttbesigtnings- och slagtvång, m. m. (Forts.)

ankommer för att härda desamma, dock icke alltid med så särdeles lyckligt resultat.

För det andra säger chefen för medicinalstyrelsen: "att de vådor, som uppgifvits följa med förtärandet af kött efter sjuka djur äfvensom af skämdt kött, synas öfverdrifna". Nå, i det afseendet skall jag bedja att få åberopa den af mig angifna paragrafen i Kongl. Maj:ts förordning, der det dock verkligen framhålles, att det är fara med att förtära kött efter sjuka djur och skämdt kött. Men för öfrigt ber jag att få tillägga, att jag, och jag tror samtlige af er, mine herrar, icke vilja hafva några vådor alls. Det kan ju icke vara angenämt att vid intagandet af sina måltider tänka: hvilka vådor kunna här finnas, månne de äro stora eller små? Man vill helst tänka, att man uti kött fått ett närings- och njutningsmedel; och för öfrigt vill jag erinra, att vådornas beskaffenhet torde väl i väsentlig grad vara beroende af individens förmåga att uthärda desamma.

För det tredje säger medicinalstyrelsens chef, och nu kommer kardinalpunkten, följande: "att goda skäl tala derför, att mot den fara, som i nämnda hänseende kan förefinnas, i allmänhet bör kunna vinnas nöjaktig trygghet genom köttets tillagning medelst grundlig kokning eller stekning". Men härvid skall jag bedja att få erinra, att först och främst skall man antingen veta, att det inköpta köttet är af beskaffenhet att behöfva undergå en sådan grundlig behandling, eller också skall hvarje kötträtt, som användes till måltiden, undergå en grundlig stekning eller kokning. Men då frågar jag: huru går det med de rätter, som med afseende å sitt tillagningssätt icke äro ämnade att undergå en sådan behandling, såsom chateaubriand och rostbiff, hvilka icke tåla att undergå en sådan grundlig stekning, och andra jemte dem. Vi måste då afstå från att förtära sådana rätter. Om detta skall vara korrektivet, så tror jag, att det bästa är, att förtära endast pepparrotskött, ty det lär undergå en särdeles grundlig kokning, helst om man af detsamma hemtat buljong. Men emellertid torde det icke vara så alldeles helt med det tillfredsställande af denna grundliga kokning och stekning, och då jag härutinnan sjelf naturligen icke kan lemna något intyg, ber jag att få åberopa hvad som vid ett sammanträde här i Stockholm för några år tillbaka förekom, då slagthusfrågan behandlades. Då yttrades af en person, som väl får anses vara en auktoritet på detta område, nemligen professor Lindqvist följande: "Det talades om, att man genom köttets kokning skulle kunna hindra smittosamma sjukdomars spridande till menniskor. Detta må nu vara! Det är ju möjligt, att så är förhållandet. Men hvad som ej förlorar sina farliga egenskaper genom kokning är *förskämdt* kött. De toxiner, som bildas i det förskämda köttet, påverkas icke af kokning. Vidare är det att märka, att man vid sjelfva handteringen af förskämdt kött och kött efter djur, som lidit af en del smittosamma sjukdomar, oundvikligen sprider dessa smittämnen eller gifter, så att äfven om de kunde genom upphettning förstöras, så har man redan förut inficierat lokalen, där köttet förvaras, bordet, på hvilket det ligger,

Om införande af köttbesigtnings- och slagttvång, m. m. (Forts.)

en hop redskap, knifvar, fat o. s. v., som man sedan använder till andra matvaror. Och man vet, att hvad man kallar köttförgiftning ofta förekommit en masse vid fester och dylikt, samt att en mängd menniskor blifvit sjuka och en del dött till följd af förgiftningen. I dylika fall har man tagit reda på orsaken på den grund, att det varit ett stort antal menniskor, som insjuknat med liknande symptom. Man har då gjort undersökningar och fått reda på, att köttet, som förtärts, har varit skämdt. Men alla de köttförgiftningar, som ega rum i enstaka fall, får man aldrig reda på, utan de gå under namn af magkatarr, dyssenteri, tyfus o. s. v. De komma sällan eller aldrig till allmänhetens kännedom. Vi kunna dock vara öfvertygade om, att deras antal ingalunda är obetydligt." — Jag tillåter mig att i sammanhang med detta anförande äfven åberopa ett annat, som vid samma tillfälle förekom, af chefen för medicinalstyrelsen. Det heter derom, att "generaldirektör Almén hyste visserligen stora betänkligheter mot att låta hvarje kommun för sig efter godtfinnande påbjuda slagttvång och i synnerhet besigtningstvång för kött, och ansåg, att den nuvarande lagstiftningen icke berättigade kommunerna till slika åtgärder. Blefve dessa förhållanden deremot ordnade genom en *allmän* författning, som lade bestämmandet af besigtningsafgifterna och dylikt i öfverordnade myndigheters händer, såsom Konungens befallningshafvandes, så stälde sig saken för talaren på annat sätt. Då kunde han möjligen vara med om både det ena och det andra. I alla händelser vore slagthusfrågans lyckliga lösning för Stockholms kommun af den största vigt, och talaren såge med tillfredsställelse det arbete och det intresse, som egnades ärendet." — Nu må det vara tillåtet att fråga: när den gällande lagstiftningen icke medgifver inrättande af slagthus och införande af köttbesigtningstvång, men den högt ärade talaren vid detta tillfälle förklarade, att, om en lag mellankomme, som ordnade förhållandet, skulle han vara med om densamma, hvarför, frågar jag, kan då icke chefen för medicinalstyrelsen vara med om det framlagda kongl. förslaget, hvilket, som mig synes, är så billigt som möjligt? Och vidare tillåter jag mig fråga: om man verkligen hyser intresse för slagtfrågans lösning i Stockholm och annorstädes, huru skall detta intresse gifva sig tillkänna, när man icke vill omfatta detta förslag och icke anvisar något annat medel för målets vinnande? Jag har nu berört de tre skäl, som af utskottet blifvit anförda, och jag vill bedja att ytterligare få fästa mig blott vid hvad utskottet säger i sista punkten, der det heter: "Då härtill kommer, att den obligatoriska besigtningen af kött, enligt nämnda auktoritet (d. v. s. chefen för medicinalstyrelsen) är af tvifvelaktigt värde, anser sig utskottet icke kunna tillstyrka antagande af det i propositionen innefattade förslag" — .Men nu skall jag bedja att få erinra utskottet om, att det tagit ena delen af hvad nämnda auktoritet sagt, men uteslutit den andra. Det står nemligen, "att den obligatoriska besigtningen af uppslagtadt kött vore af tvifvelaktigt värde" — så långt har utskottet citerat yttrandet — men så står det ock

Om införande af kött-besigtnings- och slagtvång, m. m. (Forts.)

vidare, "att endast slagtdjurets undersökning före och efter slagten lemnade säker garanti mot fara".

Så vidt jag kan förstå, är här bevisadt hvad som just af mig bevisas skall: att slagthus och obligatorisk besigtning är det enda medlet som lemnar säker garanti mot vådorna af förtärandet af kött, som icke undergått besigtning före eller efter slagten.

Men lemnande åsido — med afseende på frågans mindre vigt för närvarande, då kammaren endast kan afgifva en opinionsyttring — alla vidare spörsmål om och i hvad mån förtärandet af kött efter sjuka och sjelfdöda kreatur äfvensom af skämdt kött må vara i mer eller mindre mån skadligt, så och då, efter hvad som förekommit och kan läsas i nästan hvarje tidning, uppenbart är, att sjukdomsfall inträffat efter förtärandet af dylikt kött, och det vidare synes mig — huru ringa jag än kan begripa — att kött efter kreatur, som dött af tuberkulos, mjeltbrand och dylikt, icke kan vara tjenligt födoämne, kan jag icke finna annat, än att, då kommuner icke medelst en sorglig erfarenhet vilja skaffa sig en omedelbar visshet i berörda afseende, det må vara dem tillåtet att vidtaga anstalter till sitt skydd. Och det är endast med tillhjelp af en författning, nemligen näringsfrihetsförfattningen, som det omöjliggjorts för kommunerna att vidtaga dylika åtgärder. Härutinnan har Kongl. Maj:t nu velat åstadkomma en ändring till det bättre.

Det må väl besinnas, att denna fråga i dess innebörd har den största betydelsen icke för de mer bemedlade — vi köpa vårt kött i de större salubodarne, der bättre utsigter finnes för att man erhåller smakliga och helsosamma födoämnen — utan för den fattigare befolkningen, de mindre bemedlade, som äro hänvisade till att på torgen förskaffa sig sin köttföda. Och, om ock frågan genom Andra Kammarens beslut fallit denna gång, är frågan förvisso sådan, att den icke kan falla. Men jag befarar, att den icke lyckas att tränga sig fram förr än, såsom sagts, "förgiftning en masse" inträffat. Då skall man finna, att det icke längre går an att sluta ögonen till för det nödvändiga kraf, som härutinnan framställes.

Då jag för min del ingalunda vill anses meddelaktig i alla de vådor, som jag anser följa förkastandet af det kongl. förslaget, så tillåter jag mig yrka, det Första Kammaren behagade förklara, att den, med anslutning till det förslag, som blifvit bilagdt den kongl. propositionen, ingenting har att mot detsamma erinra.

Friherre Klinckowström: Innan jag börjar yttra mig i frågan, vill jag glädja kammaren med den underrättelse, att jag icke skall blifva mångordig. Möjligen kan jag derigenom vinna några röster. Hvad hufvudfrågan beträffar, vill jag säga de två siste talarne, att jag är af komplett motsatt åsigt med dem, och bör det vara nog för att kammaren må kunna veta, på hvilken ståndpunkt jag befinner mig. Hade jag kunnat ana, att den siste talaren skulle inlåta sig på några kulinariska funderingar, skulle jag hafva bedt min kokerska komma hit, för att vara min rådgifverska

vid bemötandet af hans funderingar om kokning och stekning af chateaubriand och andra kötträtter, hvarom — jag erkänner det — jag icke har praktisk förmåga att lemna några upplysningar. — Jag sluter mig deremot i alla delar till utskottets motiv och det slut hvartill det i denna fråga kommit, och gör det så mycket hellre, som jag sjelf är landtman och har mycken insigt i fråga om försäljning af kreaturskött af allehanda slag, och, så vidt jag kunnat finna, till dato ringa olyckor i förevarande hänseende skett i hufvudstaden, der jag ganska ofta afyttrar mina köttprodukter. Och vi hafva ett slags sundhetspolis, som ständigt cirkulerar på marknadsplatserna och torgen inom städerna, och den måste jag göra den rättvisa, att densamma både med nit och omdöme behandlar denna besigtningsfråga till konsumenternas stora tillfredsställelse. — Jag vill endast göra eder, mine herrar, uppmärksamma på några episoder i lagutskottets ifrågavarande betänkande. Utskottet säger: "Särskildt har utskottet i detta afseende haft för ögonen det starka ingrepp i landtbefolkningens nu medgifna frihet att i stad afyttra sina slagtdjur eller köttet efter dylika, hvilket skulle blifva följden af ett antagande af föreliggande proposition", och strax derefter fortsätter utskottet: "Derigenom skulle ej blott vållas tidsutdrägt för landtbefolkningen utan äfven, enligt utskottets mening ganska väsentliga kostnader". Jag vet visserligen, att denna kammare innesluter ganska många stockholmare, men, om jag icke räknat orätt, finnes här flere landtmän än stockholmare, och jag hoppas, att alla dessa landtmän måtte i denna fråga förena sig om det slut, hvartill utskottet kommit.

Om införande af köttbesigtnings- och slagtvång, m. m. (Forts.)

Friherre Klingspor: På den anmodan, som den siste talaren gjorde, vill jag, såsom varande landtbrukare, svara ett bestämdt *nej*. Jag tror, att denna fråga för vårt land har vida större betydelse än han velat antyda. Jag vill helt och hållet förbigå den kommunala delen af frågan, eller nyttan och nödvändigheten för en kommun att genom ifrågasatta anordning skydda sig mot olämpliga födoämnen. Jag vill endast beröra den del af frågan, som, enligt min tanke, har den största vigt, nemligen den *nationella* delen. Vi hafva sett, hvilken stor betydelse vår köttproduktion har. Då den utländska marknaden för lefvande kreatur allt mer och mer stänges, är det gifvet, att man måste förbereda sig på, att denna marknad kanske kommer att blifva alldeles stängd, och att man i sådant fall måste söka göra det möjligt för sig att få afsätta köttet i form af slagtad vara på utlandet. En sådan afsättning lärer icke kunna åstadkommas annat än genom inrättande af exportslagterier, och att få sådana till stånd är icke möjligt med mindre man för detta ändamål får en lag, som — om jag så må säga — *legaliserar* dessa anstalter, så att de kunna lefva icke endast på exporten utan äfven på slagt för de kommuner, der de inrättas. Jag är ganska viss om, att ett slagttvång, af lag bestämdt, skall visa sig vara af största betydelse. Och, om ett sådant kommer till stånd skall det, efter hvad jag tror, visserligen icke att börja med gifva anledning till att så många kommuner komma att

Om införande af köttbesigtnings- och slagtvång, m. m. (Forts.)

begagna sig af slagterier, men några kommuner komma att göra det, och troligt är, att dessa exempel komma att följas äfven på andra platser. Att dermed skulle uppstå någon fara för oss landtmän i fråga om afsättning af våra produkter och vålla ökade kostnader, tror jag icke. Ty genom detta besigtningstvång kommer ovilkorligen att skapas ett jemförelsevis högre pris i följd af den trygghet, som vinnes för allmänheten, genom köttets sorgfälligare behandling. — Jag tror derför att önskvärdt vore om Första Kammaren såsom en opinionsyttring gåfve ett erkännande af att den föreslagna lagen vore behöflig genom att, i motsats till Andra Kammaren och i enlighet med herr Mobergs förslag, förklara, det den anslöte sig till lagförslaget.

Herr statsrådet Gilljam: Jag skall icke blifva mångordig. Det är en synnerlig lättnad att slippa stå och upprepa på aftonen en framställning, som man förut haft samma dag på förmiddagen, och skattar jag mig verkligen lycklig att kunna hänföra mig till hvad herr Moberg anfört. Jag tror, att jag kan instämma i allt väsentligt, som han yttrat, och vet knappt, att han utlemnat något af vigt, som jag anser mig böra tillägga. Jag vill dock mot utskottet göra den erinran, att jag tycker, att detsamma affärdat Kongl. Maj:ts proposition nästan för lätt. Det hade väl varit i sin ordning, att utskottet till ledning för Riksdagen hade sökt att framhålla, hvad som är syftet och meningen med Kongl. Maj:ts förslag. Det är fara värdt att, till följd af de brådskande riksdagsgöromålen, nu i vida kretsar råder en mycket stor missuppfattning i berörda afseende. Här är icke föreslaget något obligatoriskt köttbesigtningstvång eller något obligatoriskt slagthustvång, utan här är fråga blott om en rättighet för de kommuner, som det önska och vilja underkasta sig de derför nödiga uppoffringarne, att få sätta sig i så stor säkerhet, som möjligt är, för att icke råka ut för skämda födoämnen. När jag tänker på betydelsen af de hygieniska hänsyn, som här äro att taga i betraktande, och å andra sidan den måttliga rätt, som konsumenterna begära gent emot producenterna, får jag säga, att jag tvärt emot lagutskottets uppfattning har den åsigt, att olägenheterna för de senare äro obetydliga i förhållande till de befogade intressen för de förra, som genom den Kongl. propositionen skulle tillgodoses.

Jag lofvade att fatta mig kort och jag skall hålla mitt löfte. Jag skall be att få instämma i den uppfattning, som anser att en opinionsyttring från Första Kammaren uti ifrågavarande hänseende ingalunda är värdelös.

Herr Fränckel: Med anledning af de yttranden, som här blifvit fälda angående det sätt, hvarpå kreaturs- och köttförsäljningen egt rum här i Stockholm, har jag ansett lämpligt att för kammaren nämna något om det sätt, hvarpå denna fråga under de senare 20 åren varit i hufvudstaden behandlad. Jag ber då att få fästa uppmärksamheten på, att redan år 1877 af öfverståthållaren tillsattes en komité för att tillse, i hvad mån det vore möjligt

att åstadkomma bättring i de olägenheter som redan då hade förekommit. Detta öfverståthållarens åtgörande var naturligtvis beroende på, att redan då våra framstående hygieniker här i Stockholm ansågo att något måste i frågan åtgöras. Denna komité, som hade ett mycket svårt arbete, i synnerhet med afseende på möjligheten af då föreslagna åtgärder och det slagthus som för ändamålet borde inrättas, arbetade på sitt betänkande ända till 1882. Då afgafs ett betänkande, som afsåg inrättandet i Stockholm af ett centralt slagthus med tillhörande kreatursmarknadsplats och försäljning der i större skala. Det belopp, på hvilket kostnadsförslaget slutade uppgick till 2,625,000 kronor. Detta förslag erhöll sedan hos kommunalförvaltningen understöd af helsovårdsnämnden, som för sin del ytterligare påyrkade, att några andra åtgärder i sanitärt afseende borde uti ifrågavarande hänseende vidtagas. På sådant sätt arbetade frågan sig mer och mer fram, och det sista förslag, som förelåg fullständigt utarbetadt, afsåg anordnande af såväl slagthus som en större kreatursmarknad — om jag icke missminner mig — vid Värtan och slutade på en kostnadssumma af 2,250,000 kr. När detta förslag skulle behandlas hos Stockholms stadsfullmägtige och man, så att säga, nästan var beredd att på grund af de många sanitära vådor, som redan förekommit, fatta beslut i frågan, stötte man på omöjligheten att genomföra denna vigtiga fråga utan en allmän lagstiftning i ämnet hvarom derför framställning hos Kongl. Maj:t gjordes. Det är således icke utan en mycket stor längtan som — jag kan säga — hela Stockholms kommun har väntat på att det lagförslag skulle framkomma, som nu föreligger till Riksdagens pröfning. Det förefaller mig som med afseende å det ändamål, för hvilket lagutskottet blifvit sammansatt, detsamma i första rummet haft att tillse, i hvad mån en lag af detta syfte kunde vara från juridisk synpunkt berättigad eller icke, i synnerhet om man då betänker, att, innan detta förslag framlagts af Kongl. Maj:t, utlåtanden deröfver afgifvits af samtlige Konungens befallningshafvande, hvilka med undantag endast af två tillstyrkt, att en lag, sådan som den föreslagna, måtte komma till stånd, kan man ju icke annat än förvånas öfver de motiv, som nu lagts till grund för lagutskottets afstyrkande betänkande. Om jag vidare jemför den "nonchalance", med hvilken en ärad talare nyss velat behandla de helsovådliga fall, hvilka, på grund af tingens nuvarande ordning, råda, med hvad som framkommit från Stockholms helsovårdsnämnd, torde han ursäkta mig, om jag hos kammaren hemställer, att den måtte vid det helsovårdsnämndens yttrande, som föreligger, fästa större afseende än vid hans. Ur detta helsovårdsnämndens betänkande — det senast afgifna — skall jag tillåta mig att uppläsa endast en liten bit. Helsovårdsnämnden säger: "Snart sagdt dagligen gifva sig också olägenheter af den underhaltiga kontrollen tillkänna. En undansmugglas vid tillsyningsmännens ankomst till ett försäljningsställe köttet af ett i den äfven för menniskor ytterst farliga sjukdomen mjeltbrand dödt kreatur, styckas och försäljes i smyg eller sönderdelas till korfmat. En uppgifver en slagtare, att ett hos honom anträffadt

Om införande af köttbesigtnings- och slagtvång, m. m. (Forts.)

Om införande af köttbesigtnings- och slagtvång, m. m. (Forts.)

kadaver efter en bevisligen sjelfdöd häst af honom inköpts blott för hudens skull och för fettets utsmältande ur köttet, men befinnes, då en tillsyningsman inställer sig vid slagteriet utanför staden för att tillse att kadavret behandlas enligt uppgift, hafva styckats och till menniskoföda utprånglat det osmakliga köttet, andra städse återkommande vidrigheter att förtiga. Tuberkelsjukdom, som är så allmän, att den i Stockholm är orsaken till vid pass en sjundedel af alla dödsfall bland menniskor, finnes äfven ytterst ofta hos husdjuren. Men att upptäcka köttet af tuberkulösa djur omöjliggöres numera oftast deraf, att slagtarne lärt sig att bortskala de körtlar och aflägsna de inelfvor, som för besigtningsmännen skulle kunna angifva köttets beskaffenhet.

Det är i främsta rummet de nu antydda, ytterst otillfredsställande förhållandena, som oafvisligen fordra rättelse, och botemedlet ligger i nämndens tanke uti inrättandet af ett offentligt slagthus och införandet af besigtningstvång för allt färskt kött, som saluhålles utan att vara i nämnda anstalt uppslagtadt.

I de moderna offentliga slagthusen undersökas alla slagtdjur både före och efter slagtningen af kompetente och öfvade besigtningsmän. Der äro derför sådana missbruk, som nu äro så allmänna i Stockholm, omöjliggjorda. Der undandrages det helsovådliga köttet från handeln, och det mindre värda stämplas såsom sådant. Upprättades härstädes ett dylikt slagthus och förlades dit all slagterihandtering i Stockholm och fogades dertill obligatorisk besigtning för annorstädes uppslagtadt kött, så blefve köttkontrollen säkerligen så fullständig som möjligt."

Herr Moberg har ju redan påvisat, att det förhållande, att i vårt land skulle i detta fall vara annorlunda arrangeradt än i andra länder, är ett undantagsförhållande, hvarför det icke kan framhållas, att vi ännu icke veta alla de fördelar, som en så beskaffad kontroll med ty åtföljande lagstiftning skulle medföra; och ber jag få nämna att på grund af det intresse, jag hyst för denna fråga, såsom en stockholmsfråga, har jag under åtskilliga år varit i tillfälle att taga kännedom om de stora centrala slagthus, som nu sedan länge finnas i Europas större städer. I Wien finnas två utmärkta centrala slagthus, baserade på den grund som denna lag förutsätter, och, efter de upplysningar, som jag der var i stånd att vinna, rådde allmän belåtenhet med arrangementet, och alla voro ense om, att köttet icke derigenom på något sätt fördyrades för den konsumerande allmänheten. Utöfver dessa slagthus har jag varit i tillfälle att besöka slagthusen i Frankfurt, Hannover, Berlin, Hamburg och slutligen Köpenhamn, och å alla dessa platser har man upplyst mig att såväl landtbefolkningen som stadsbefolkningen ansett, att fördelar finnas på båda sidor. — När man nu betraktar detta, bör man icke då komma till det resultat, att här, liksom i andra länder, måste något i frågan åtgöras? Och ehuru, såsom redan nämnts, genom Andra Kammarens beslut någon möjlighet för att vid denna riksdag få lagen genomförd icke förefinnes, tror jag dock, att, om Första Kammaren på de motiv, som lagutskottet nu har föreslagit, skulle bifalla utskottets förslag,

kommer den skrifvelse, som aflåtes till Kongl. Maj:t med meddelande om att något bifall till den föreslagna lagen icke kunnat lemnas, att innehålla utskottets motivering, och hvilken olägenhet detta för framtiden skulle medföra, derom bör man vara på det klara.

Om införande af köttbesigtnings- och slagtvång, m. m. (Forts.)

Af de skäl jag nu anfört tror jag, att för alla dem, som anse att frågan bör föras framåt, önskligt vore — enär utsigt för sådan händelse förefunnes att lagen, om äfven i något förändradt skick, skulle återkomma till Riksdagen — att kammaren på sätt herr Moberg föreslagit, förklarade att den icke hade något att invända mot det Kongl. förslaget.

Friherre Klinckowström: Jag har varit och är fortfarande af den öfvertygelse att, till följd af det sätt, hvarpå Kongl. Maj:t önskat höra Riksdagen innan Kongl. Maj:t utfärdade någon förordning i ämnet, här icke är fråga om allmän lag utan att hela saken hvilar på Kongl. Maj:ts s. k. ekonomiska lagstiftning. — Om man läser ingressen till denna proposition, finner man, att Kongl. Maj:t alldeles icke väntar Riksdagens beslut utan endast vill höra dess mening i frågan, och detta tyckes äfven framgå af allra sista slutet i utskottets betänkande. När nu så är förhållandet, så, hvilket beslut än Riksdagen i denna fråga fattar, gör naturligtvis Kongl. Maj:t dervid hvad Kongl. Maj:t för godt finner.

Hvad beträffar friherre Klingspors yttrande om nödvändigheten af att antaga denna förordning, som Kongl. Maj:t låtit Riksdagen veta att meningen vore att utfärda, så beklagar jag, att den värde friherren, som tror, att en så beskaffad köttbesigtning, som här föreslagits, skulle befordra vår export på främmande länder, troligen i följd af sina mångahanda andra bestyr icke haft tillfälle att sätta sig in i den stora frågan om kreatursexporten på de europeiska länderna. Den kommer — vi må få köttbesigtning eller ej — att betydligt minskas — och gifve Gud att den icke måtte upphöra — till följd af den ofantliga mängd af allehanda slagtdjur, lefvande och döda, som de stora orientaliska länderna, Sydamerika, Nordamerika och Australien skicka till hela Europa. Jag har närmare studerat denna fråga efter de bästa statistiska böcker och handlingar, och alldeles gifvet är, att vår export af kreatur af nämnda anledning kommer att betydligt kringskäras och kanske alldeles upphöra.

Hvad beträffar det anförande, som herr Fränckel haft för att försvara nödvändigheten ur sanitär synpunkt för Stockholms invånare af ett rent och godt kött — och, efter hvad jag förmodar, äfven fläsk — så förundrar det mig, att herr Fränckel, som, om jag icke bedrager mig, är stadsfullmägtig i Stockholm, troligtvis har del i den föga lofvärda anstalt, som finnes vid Löfsta och Riddersvik. Kändt är, att denna anstalt, som icke ligger inom Stockholms stad, svårligen åtminstone kan vänta den stränga obligatoriska besigtning, som afses med ifrågavarande förordning. Och — jag säger det endast i förbigående för att icke alltför mycket uppreta vissa mina motståndare i denna fråga — denna anstalt,

Om införande af köttbesigtnings- och slagtvång m. m. (Forts.)

denna uppfödning och detta slagteri vid Löfsta äro af beskaffenhet att icke i något fall öfverensstämma med de vackra teoretiska åsigter, herr Fränckel nyss framstält för kammaren. Jag har för öfrigt icke vidare att säga än att jag hoppas, att alla landtmän åtminstone i denna kammare, utom friherre Klingspor, måtte varmt intressera sig för att utskottets förslag bifalles.

Herr Leman: Äfven den kommun, jag tillhör har under loppet af flera år sökt ordna kötthandeln, och man har för sådant afseende, bland annat, upprättat förslag till uppförandet af ett dyrbart slagthus; men man har funnit att med den nuvarande lagstiftningen det vore omöjligt att få en ordnad köttbesigtning till stånd. Att man derför med stor glädje emottog Kongl. Maj:ts proposition är tydligt, men lika stor som glädjen var, då man lärde känna propositionen, lika stort missmod väckte det, då man fick se lagutskottets knapphändiga, afstyrkande betänkande. Jag vill icke upptaga tiden med att ingå i någon kritik deröfver, utan endast beröra en enda punkt, som icke torde böra stå ovederlagd, derest frågan, såsom jag hoppas, återkommer. Utskottet säger: "Särskildt synes det utskottet som om den utaf norska departementet, enligt hvad ofvan anförts, meddelade omständighet, att köttkontrollen icke medfört någon stegring af köttprisen, i sin mån talar *mot* införande af dylik kontroll. Ty nämnda förhållande lärer ej annorledes kunna förklaras, än att producenterne ensamme få bära all den kostnad, som med köttkontroll är förenad, och sålunda erhålla mindre nettobehållning af sina affärer med slagtdjur och kött, än hvad nu är förhållandet."

För min del är jag icke så säker på att utskottet har rätt i detta påstående. Man ser lätt ett resultat, men man ser icke lika lätt grunderna dertill. Om under den korta tid, som köttkontroll tillämpats i Norge, köttprisen icke stigit, kan detta bero på helt andra faktorer än att producenterne ensamme betalat kontrollkostnaden. Så t. ex. är det ju klart, att, när foderbrist råder, köttprisen sjunka. För öfrigt vädjar jag till dem, som veta huru prisförhållandena ställa sig i Paris och andra städer, der man har accis, som betalas för hvarje vara, som införes. Der är det för visso icke producenterna, som få betala accisafgiften. Frågen hvem som helst, som köper accispligtiga varor, hvad man får betala derför utanför tullarne och innanför tullarne i Paris, och I skolen blifva öfvertygade att det är konsumenterna, men icke producenterna, som få betala accisen.

Om nu utskottet likväl haft grundade skäl för den åsigt, det uttalat, synes utskottet hafva kunnat gå en annan väg än att på här nämnd grund afstyrka bifall till propositionen. Utskottet hade ju nemligen heldre kunnat föreslå den ändring uti § 8 mom. 1, — der en taxa, som skall fastställas af Kongl. Maj:t omförmäles, att kommunerna sjelfve skulle bestrida kostnaden för besigtningen. Jag tror icke att häremot skulle från kommunernas sida möta svårigheter, och på sådant sätt skulle man kunna undanrödja detta hjernspöke, som de stora kostnaderna nu uppväckt. Jag

skall icke uppehålla tiden längre, utan förenar mig i herr Mobergs yrkande.

Om införande af köttbesigtnings- och slagttvång m. m. (Forts.)

Herr Törnebladh: Jag skulle icke hafva deltagit i diskussionen, om jag icke uppkallats af en talare från talarestolen, som nyligen hade ordet och sökte genom anförande af exempel från en anstalt, som han ansåg stå under Stockholms stads speciella hägn, nemligen Löfsta, framkalla tvifvelsmål om att hygieniska hänsyn gjorde sig gällande i Stockholm. Skada blott att det omdömet hade ett fel, eller egde en brist, visserligen liten, men hvilken dock bör framhållas, den nemligen att det saknade bevisning.

Herr Hasselrot: Det är kammaren väl bekant att till lagutskottet remitteras en mångfald af ärenden af mycket skiftande beskaffenhet. Det lärer således vara helt naturligt att det icke för alla dessa frågor kan inom lagutskottet påräknas all den sakkunskap och fackkunskap, som vore önsklig. Hvad mig särskildt angår, får jag upprigtigt erkänna, att så är förhållandet beträffande den fråga, som föreligger. Lagutskottet emellertid har sin pligt likmätigt gjort hvad det kunnat för att utreda denna fråga. Det har åtminstone icke afsigtligt, såsom herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet antydde, velat undanhålla något, som det trott böra framhållas. Ifrågavarande slagttvång och köttbesigtningstvång är visserligen fakultativt på det sätt, att det skulle gälla endast då en kommun beslutar sig derför, men det är också obligatoriskt, nemligen för de trakter, som beslutat sig derför, och detta icke blott för den kommun, som beslutar sådant tvång, utan för hela den landsort, som ligger kring kommunen. För denna landsort kommer detta tvång att gälla och vara obligatoriskt utan att den har något att säga deremot. Utskottet utgick från den uppfattning, att ett sådant tvång väl kunde hafva sanitär och hygienisk nytta med sig, men att vårt land ännu icke var moget för genomförande af sådana åtgärder. Utskottet har i det fallet vunnit stöd i det beslut, som Andra Kammaren fattat. Jag tror, att lagutskottet sett saken från en enkel och praktisk synpunkt, och vill man och behöfver man ett sådant slagttvång och köttbesigtningstvång i och för exporten, som härvidlag är det vigtigaste, så får man inrätta särskilda slagthus för det ändamålet. Helsovårdsstadgan för riket har gifvit oss och kommer, hoppas jag, att fortfarande gifva oss erforderligt skydd mot helsovådliga ämnen, som införas i städerna.

I afseende å frågans formella beskaffenhet, så är att märka att, ehuru Kongl. Maj:t endast begärt Riksdagens *yttrande* öfver förslaget, så var lagutskottet af den mening att derest frågan skulle tillstyrkts af utskottet, förslaget bort göras till lag och att Riksdagen derom bort besluta. Denna mening är uttryckt af lagutskottet i de uti klämmen använda orden: "att det af Kongl. Maj:t i förevarande proposition framlagda förslag till förordning angående köttbesigtnings- och slagttvång m. m. icke må *af Riksdagen antagas*." Det är samma uttryck, som lagutskottet brukar be-

Om införande af köttbesigtnings- och slagtvång m. m. (Forts.)

begagna då det hemställer att af Kongl. Maj:ts föreslagna lagar icke må af Riksdagen bifallas.

Hvad angår det af herr Moberg framstälda förslaget, som afser att lemna Kongl. Maj:t fria händer i en så vigtig fråga som denna, hvilken berör så många privaträttsliga intressen, kan detta enligt min åsigt vara hvarken formenligt eller rigtigt. Vill man göra ett uttalande till förmån för propositionen, får man finna på en annan form än den af herr Moberg föreslagna.

Jag yrkar bifall till lagutskottets förslag.

Herr Dickson: På skäl, som blifvit anförda under diskussionen, får jag instämma i herr Mobergs yrkande.

Obligatoriskt är ifrågavarande tvång endast för de kommuner, som antagit detsamma, äfven som för de personer, som inom dessa kommuner vilja afsätta varor, hvarå tvånget har afseende.

Herr Bondesson: Herr vice talman! Jag vill icke ingå det minsta i detalj med resonnement om hvad som rör städernas konsumtion, utan jag vill endast anföra, att jag anser det högst nödigt, att Riksdagen och Regeringen vidtoge sådana åtgärder, som kunna medföra ett främjande af kreatursexporten till Tyskland. Jag har hört omtalas, att Tyskland för närvarande hotar med förbud mot import af kreatur från andra länder till Tyskland. Skulle något sådant inträffa stå vi mycket illa. För närvarande exportera vi, som bekant, circa 300 djur från Malmö till Tyskland hvarje vecka. Värdet häraf utgör i veckan circa 40,000 kr. och således om året 2 millioner. Skulle nu detta förbud blifva en verklighet, och vi plötsligt utestängas från vår marknad på Tyskland, skulle härigenom vållas oss stora förluster. Som exempel på att förluster kunna uppstå, anföres att, till följd af fall af mul- och klöfsjuka i Seeland helt nyligen, Seeland blef afstängdt från marknaden på Tyskland, och ingen kan garantera oss, att icke mul- och klöfsjukan äfven kan utbryta i Sverige. Min åsigt är derför att man bör göra hvad man kan, och att man borde aflåta en skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran att Kongl. Maj:t måtte vidtaga sådana åtgärder, som kunna leda till att slagthus upprättades i Malmö, som för närvarande är vår enda mera betydande kreatursexportplats och derjemte har utmärkta kommunikationer till hela Sverige. Jag anhåller derför, att Riksdagen måtte vidtaga åtgärder i syfte att få till stånd ett exportslagthus i Malmö.

Som jag nu blifvit upplyst derom, att det af mig framstälda yrkandet vore att anse såsom ett helt och hållet nytt förslag och att alltså å detsamma proposition icke kunde nu framställas, ber jag att få återtaga sagda förslag. I mitt yttrande har jag dock fått i alla fall framhålla den stora betydelsen af inrättande af exportslagthus i Malmö och jag vidhåller hvad jag derom uttalat.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr vice talmannen, att i afseende på förevarande utlåtande yrkats, dels att hvad utskottet hemstält skulle bifallas, dels ock, af herr *Moberg*, att

kammaren måtte förklara sig ej hafva något att erinra mot Kongl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag.

Sedermera gjorde herr vice talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig finna propositionen på godkännande af herr Mobergs förslag vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad lagutskottet hemstält i sitt utlåtande n:o 75, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, förklarar kammaren sig ej hafva något att erinra mot Kongl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag.

Omröstning företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda

Ja—47;

Nej—58.

Föredrogos å nya konstitutionsutskottets nedannämnda, den 2 och 5 innevarande maj bordlagda utlåtanden:

n:o 12, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af §§ 13, 16, 20 och 22 riksdagsordningen, samt

n:o 13, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af § 6 regeringsformen,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemstält.

Ang. ersättning af allmänna medel till vittnen i brottmål.

Föredrogs å nya lagutskottets den 1 och 2 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 71, i anledning af väckt motion om tillägg till lagen angående ersättning af allmänna medel till vittnen i brottmål den 4 juni 1886.

Herr von Stapelmohr: Inom utskottet har jag icke kunnat biträda det slut, hvartill utskottet kommit, utan framstält yrkande om att motionen måtte bifallas i hvad den afser ersättning

Ang. ersättning af allmänna medel till vittnen i brottmål. (Forts.)

af allmänna medel åt vittnen, hvilka åberopats af för brott tilltalade personer, *som hållas häktade.*

Enligt den åberopade lagen af den 4 juni 1886, eger hvar, som i brottmål, der allmän åklagare å tjenstens vägnar för talan, af åklagaren åberopas såsom vittne och inställer sig vid domstol rätt till ersättning för inställelsen af allmänna medel. Och "enahanda rätt till ersättning tillkommer den, som i mål af nämnda beskaffenhet blifvit enligt domstols förordnande inkallad såsom vittne, eller af åklagaren åberopats eller enligt domstols förordnande inkallats för att upplysningsvis höras". De personer deremot, som af häktade personer inkallas såsom vittnen, få icke någon rätt till ersättning af allmänna medel, hur lång resa de än hafva att företaga eller hur stora kostnader i öfrigt de än må åsamkas till följd af inställelsen. Dagars, veckors, ja kanske månaders sparade arbetsförtjenst kan härigenom för dem blifva uppoffrad och dessutom går för dem förlorad arbetsförtjensten under den tid, som till inställelsen åtgår.

Att det för obemedlade personer skall vara känbart att under sådana förhållanden nödgas företaga långa resor, är så tydligt, att det icke behöfver påpekas. En person, som kallas att vittna, får dock icke undandraga sig att komma tillstädes för vittnesmålets aflägganden. Kommer han icke, så dömes han till böter och förelägges vid vite att infinna sig en annan gång. Kommer han icke heller då, eger domstolen förordna om hans inställande genom kronobetjeningens försorg. Böter och viten, hvilka i händelse af bristande tillgång skola aftjenas med fängelse, samt hemtning genom kronobetjeningen är sålunda hvad som i detta fall stälts i utsigt för den obemedlade, som kanske saknar tillgångar till inställelsen vid domstolen. Huru en person, som saknar egna tillgångar att göra den resa, som för inställelsen erfordras, och icke heller kan få låna dertill nödiga medel, skall kunna komma tillstädes, derom finnes ingen bestämmelse. Nu säger utskottet visserligen, att lagen af år 1886 för domstolen anvisar en utväg att bereda ersättning åt den, som af häktad person åberopas såsom vittne, den nemligen att domstolen, "derest det åberopade vittnets afhörande verkligen synes vara af någon betydelse i målet", kan förordna om inkallande af vittnet. Detta förutsätter emellertid en föregående pröfning af domstolen, men denna pröfning måste blifva otillfredställande och ytlig, då domstolen dervid icke har annat att stödja sig vid än de uppgifter, som lemnas af den häktade, och dessa uppgifter kunna icke vara så synnerligen tillförlitliga, då den häktade, såsom beröfvad friheten, icke kan ställa sig i förbindelse med vittnet för att sjelf efterhöra hvad det kan hafva att säga. Och om domstolen, sedan den häktade framstält begäran om åtskilliga vittnens inkallande, efter föregående pröfning förordnar, att några af de personer, den häktade uppgifvit, skola inkallas, men andra icke, måste dock äfven dessa andra, om den häktade fullföljer sitt yrkande, slutligen komma tillstädes. Dessa senare vittnen få icke ersättning för inställelsen af allmänna medel, under det de, som domstolen inkallat, få sådan er-

Ang. ersättning af allmänna medel till vittnen i brottmål. (Forts.)

sättning, och detta oaktadt dessa, som icke äro ersättningberättigade, måhända haft mer än de andra att upplysa i målet. Detta förhållande visar att den förberedande pröfning, som domstolen har att göra, icke utgör en fullt giltig grund för bedömande af frågan om vittnes rätt till ersättning; denna fråga bör icke bedömas efter de upplysningar, det ena eller andra vittnet kan lemna, utan afgöras med hänsyn dertill, att vittnena varit tvungna att komma tillstädes och med afseende å deras härför hafda kostnader.

Utskottet befarar, att bifall till motionen skulle vålla missbruk och att derigenom åtskilliga kostnader skulle tillskyndas statsverket. Jag tror dock icke att så skall blifva förhållandet, om motionen gifves den modifikation, hvarom jag hemstält, ty det är icke så vanligt, att häktade personer åberopa andra vittnen än dem, om hvilkas hörande domstolen förordnar. I alla händelser är det dock bättre att statsverket får vidkännas denna kostnad, än att vittnena blifva oskyldigt lidande.

Utskottet har också anvisat en annan utväg, då utskottet påpekar, att domstolen, der ransakningen pågår, kan, för att bespara vittne resan dit, förordna om att vittnet skall höras vid domstolen i den ort, der vittnet bor. Detta förfaringssätt förutsätter dock, att den häktade föres till denna senare domstol äfvensom att åklagaren der inställer sig, och uppenbart är att detta tillvägagående i de flesta fall skall föranleda större kostnader för statsverket, än om det betalade kostnaden för vittnets inställelse vid ransakningsdomstolen.

På grund af hvad jag nu anfört tillåter jag mig hemställa, att Riksdagen ville besluta att till Kongl. Maj:t aflåta skrifvelse med begäran att förslag till tillägg till "lag angående ersättning af allmänna medel till vittnen i brottmål" den 4 juni 1886 i syfte att under vissa vilkor bereda ersättning af allmänna medel åt vittnen, som inkallas på begäran af tilltalad person, hvilken hålles häktad, måtte för Riksdagen framläggas.

Herr Hasselrot: Det måste erkännas, att, såsom den föregående talaren påpekade, det för ett vittne kan vara hårdt att behöfva på kallelse af enskild part resa till en ransakning utan att derför få ersättning; men det är icke möjligt, att staten kan i alla fall ikläda sig ansvaret för kostnaden för sådana resor. Detta skulle naturligtvis leda till oerhörda missbruk och oerhörda kostnader. Tilltalade personer skulle till vittnen åberopa folk från aflägsna trakter, många gånger kanske blott för att tillförsäkra dem ersättning för resan jemte det traktamente, som dermed följer.

Det kan således icke skäligen ifrågasättas, att en sådan ersättningsrätt skulle blifva allmän för alla vittnen.

Från bestämmelsen att vittne skall betalas af den part, som vittnet åberopat, har lagen emellertid gjort det undantag, att staten i brottmål gifver ersättning åt de vittnen, som åberopas af åklagaren eller inkallas af domstolen.

Ang. ersättning af allmänna medel till vittnen i brottmål. (Forts.)

Nu ville den föregående talaren, att man skulle göra den ytterligare inskränkningen i den allmänna regeln, att en häktad svarandepart skulle få utan kontroll inkalla huru många vittnen han ville, med skyldighet för staten att bekosta vittnenas resor. Detta vore dock en så äfventyrlig åtgärd, att jag tviflar på att det är möjligt att genomföra densamma. Rättsgrunden, hvarför ett vittne, emedan den part, som åberopat detsamma, är häktad, skall vara mera berättigad till ersättning än vittne i ett brottmål, der parten icke är häktad, kan jag icke förstå. Hvarför skall det vittne, som inkallas af den ena, den häktade, parten få ersättning, men det vittne, som inkallas af den andra, den icke häktade, parten icke få ersättning? Kostnaden för inställelsen är densamma. Det är deremot en väsentlig skilnad, som den nu varande lagen iakttager i fråga om vittnes rätt till ersättning, i det den föreskrifver, att, då en allmän myndighet finner ett vittnes hörande nödigt, staten vill ersätta vittnet för inställelsen. Jag vågar ock antaga, att, när en häktad person vill höra ett vittne, domstolen i allmänhet är tillmötesgående och icke vägrar att inkalla vittnet, om domstolen finner dess hörande skäligt. I sådant fall får också vittnet ersättning af allmänna medel. Om man ej lägger i domstolens hand en viss pröfningsrätt, skulle säkerligen missbruk uppkomma. Nu hafva domstolarne en dylik rätt till pröfning, och, så vidt jag vet, hafva de icke vägrat att tillmötesgå häktade parters billiga och skäliga önskningar i fråga om vittnens inkallande. Att gå längre anser jag derför hvarken klokt eller rigtigt, och får jag derför yrka bifall till lagutskottets hemställan.

Herr von Stapelmohr: Lagutskottets ärade ordförande anmärkte, att det icke skulle gå an att tillerkänna ersättning af allmänna medel åt alla vittnen, som kunde åberopas af en häktad person, på den grund att detta skulle kunna gifva upphof till missbruk i stor omfattning. Jag vill häremot erinra, att i motionen blifvit inflickade ett par ord, som visa, att motionären önskat en begränsning i detta afseende af den ifrågasatta rätten. Det heter nemligen i motionen "i syfte att under vissa vilkor bereda ersättning" o. s. v. Huru dessa vilkor skulle affattas är jag icke beredd att angifva, men jag förmodar, att det icke kan möta oöfvervinneliga svårigheter för lagstiftaren att formulera dem.

Vidare nämnde den föregående talaren, att det icke funnes någon rättsgrund för att vittnen, som inkallats af häktad person, skola få ersättning af allmänna medel framför vittnen, som inkallats af en icke häktad, men af allmän åklagare åtalad person. Häremot ber jag att få anmärka, att det synes mig att, då staten i den allmänna ordningens och säkerhetens intresse beröfvat en person friheten, innan han blifvit lagligen förvunnen att hafva begått brott, staten ock bör se till, att den häktade får åtnjuta laga rättegångsförmåner utan särskilda kostnader för honom eller af honom inkallade vittnen.

Denna fråga har förut ådragit sig uppmärksamhet, och det från mycket sakkunnigt håll. Lagen af den 4 juni 1886 är grun-

Ang. ersättning af allmänna medel till vittnen i brottmål. (Forts).

dad på nya lagberedningens förslag till rättegångsväsendets ombildande af år 1884, och detta förslag innehåller bland annat följande bestämmelser:

"Inkallas vittne af allmän åklagare, skall ersättningen till vittnet genast förskottsvis gäldas af allmänna medel enligt väsentligen med nu gällande föreskrifter öfverensstämmande särskild taxa; och bör för ersättningens utbekommande skriftligt besked om det fastställda beloppet utan dröjsmål afgiftsfritt tillhandahållas vittnet genom domstolens ordförande eller tjensteman vid domstolen.

Denna bestämmelse gäller äfven för det fall, att vittne inkallas enligt domstolens förordnande *eller på begäran af tilltalad, som hålles häktad*".

Då nya lagberedningen vågat göra ett sådant förslag, förmodar jag, att det icke kan vara alltför djerft att tillstyrka, att bestämmelser i detta syfte införas i 1886 års lag.

Den Riksdagens skrifvelse, som framkallat 1886 års lag, innehåller endast en begäran, att Kongl. Maj:t måtte låta utarbeta och för Riksdagen framlägga ett på de af nya lagberedningen "föreslagna grunder bygdt förslag till ändrade bestämmelser beträffande ersättning åt vittne, som i brottmål blifvit af allmän åklagare inkalladt och sig instält". Detta är till omfattningen mindre än nya lagberedningen föreslagit, men detta har berott derpå, att den motion, som föranledt skrifvelsen, icke gick ut på annat, än att vittne, som inkallats af *åklagare*, skulle genast få ersättning af allmänna medel för inställelsen.

Det framhölls vidare af den föregående talaren, att domstolen mycket väl kan bereda vittne, som inkallas af en häktad person, ersättning af allmänna medel, derigenom att domstolen förordnar om vittnets inkallande, men skall domstolen pröfva, huruvida ett vittne är berättigadt till ersättning, bör en sådan pröfning icke föregå vittnets hörande, utan följa derefter, ty först efteråt kan domstolen veta, huruvida vittnet, på grund af hvad det haft sig i målet bekant, borde vara berättigadt till ersättning. Den tolkning af 1886 års lag, hvilken lagutskottet i sitt betänkande gjort, förefaller mig ock temligen vidsträckt. Jag tror mig ock veta, att det finnes ej få domare, som tveka att gifva lagen en sådan omfattning. Detta gör också, att lagens tillämpning blir olika på olika orter. På somliga orter bereder domstolen ersättning åt häktade personers vittnen, på andra icke, och jag hemställer, om icke en sådan ojemnhet i lagskipningen bör undanrödjas genom tydligare bestämmelser.

Jag ber att få vidhålla det af mig framstälda yrkandet.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr vice talmannen, att, beträffande föreliggande utlåtande, yrkats, dels att hvad utskottet hemstält skulle bifallas, dels ock, af herr *von Stapelmohr*, att Riksdagen ville besluta att till Kongl. Maj:t aflåta skrifvelse med begäran, att förslag till tillägg till "Lag angående ersättning af allmänna medel till vittnen i brottmål den

4 juni 1886" i syfte att under vissa vilkor bereda ersättning af allmänna medel åt vittnen, som inkallas på begäran af tilltalad person, hvilken hålles häktad, måtte för Riksdagen framläggas.

Härefter gjorde herr vice talmannen propositioner jemlikt dessa yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *von Stapelmohr* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad lagutskottet hemstält i sitt utlåtande n:o 71, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles herr von Stapelmohrs yrkande, att Riksdagen ville besluta att till Kongl. Maj:t aflåta skrifvelse med begäran att förslag till tillägg till "Lag angående ersättning af allmänna medel till vittnen i brottmål den 4 juni 1886" i syfte att under vissa vilkor bereda ersättning af allmänna medel åt vittnen, som inkallas på begäran af tilltalad person, hvilken hålles häktad, måtte för Riksdagen framläggas.

Vid slutet af den häröfver anstälda omröstningen befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—74;

Nej—16.

Vid förnyad föredragning af sammansatta bevillnings- och lagutskottets den 5 och 6 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 1, i anledning af väckt motion om förbud mot utlemning af spirituosa mot efterkraf, biföll kammaren, hvad utskottet i detta utlåtande hemstält.

Om ändrade bestämmelser för handeln med vin och maltdrycker.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande Första Kammarens tillfälliga utskotts den 5 och 6 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 11, angående förslag till ändrade bestämmelser för handeln med vin och maltdrycker.

Utskottets i mom. a) å sidan 25 i det tryckta utlåtandet gjorda framställning.

Om ändrade bestämmelser för handeln med vin och maltdrycker. (Forts.)

Herr Stråle: Jag och, troligen, åtskilliga af herrarne hafva på senare tiden haft besök af deputationer från åtskilliga respektabla föreningar, som förenat sig om framställningar i nykterhetens syfte. Derjemte har jag på posten erhållit en massa resolutioner, fattade å möten. De dervid uttalade önskemålen gå alla i första rummet ut på att särskild lagstiftning skulle åstadkommas beträffande svagdricka.

Andra Kammaren har också i denna punkt bifallit sitt tillfälliga utskotts tillstyrkande utlåtande. Jag skall för min del lemna alldeles derhän, huruvida en sådan lagstiftning kan praktiskt genomföras, liksom om icke olägenheterna af en sådan lagstiftning skulle blifva större än fördelarne. En fördel hade det dock haft, om Första Kammarens tillfälliga utskotts utlåtande gått i samma rigtning som Andra Kammarens, den nemligen, att frågan då blifvit slutligen afgjord. Nu kommer den nog igen.

Jag har icke något yrkande att framställa.

Herr Treffenberg: Jag har fått mottaga en mängd adresser från åtkilliga orter i Dalarne med anhållan, att jag måtte söka medverka derhän, att denna kammare måtte biträda medkammarens beslut i den nu föredragna och äfven följande tre punkter i betänkandet. Jag tror mig emellertid bäst betjena det mål, petitionärerna åsyfta, genom att följa den väg kammarens tillfälliga utskott anvisat, hvadan jag, i händelse votering skulle komma att ega rum, kommer att understödja utskottets hemställan i alla dessa punkter. Särskildt är det med stor tillfredsställse jag funnit, att utskottet, liksom det skedde vid ett föregående tillfälle, äfven denna gång tillstyrkt, att landthandlarnes rättighet att försälja öl skall upphöra, och detta oberoende af, om någon gräns kan bestämmas mellan svagdricka och öl. Jag har under den mer än nittonåriga embetsverksamhet, jag haft att utöfva både i Norrland och i Dalarne, varit i tillfälle att bevittna, liksom jag också vid åtskilliga tillfällen i officiella utlåtanden och i länsstyrelsernas femårsberättelser framhållit allt det onda, som denna landthandlarnes rättighet att försälja öl medfört.

Jag har blott ansett mig böra tillkännagifva detta redan vid denna punkt, oviss om jag vidare skall behöfva yttra mig i frågan.

Friherre Klinckowström: Jag har endast begärt ordet för att i allo instämma i den åsigt, som den siste ärade talaren uttalade i denna fråga. Orsaken dertill är, att jag från flera håll inom det län, som jag representerar, erhållit petitioner och önskningar framstälda rörande denna fråga från diverse föreningar och kommuner, bland annat från Borås omnejd af 1,628 personer, från Ulricehamns omnejd af fyra stora föreningar, der antalet personer icke är omnämndt, från Vennersborg med omnejd af 741

Om ändrade bestämmelser för handeln med vin och maltdrycker. (Forts.)

personer och från norra Åsarps socken i Elfsborgs län af 65 personer, summa 2,464 personer, hvilka alla önska, att Första Kammaren ville instämma i Andra Kammarens beslut i denna fråga, hvaremot mot Andra Kammarens beslut kommit mig till del 2 tryckta motioner, den ena från Borås handlande, 10 personer, och den andra från Stockholms minuthandlande, 18 personer, summa 28 handlande.

Jag har för öfrigt ingenting att yrka annat än hvad jag nyss nämnt.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren utskottets förevarande framställning.

Utskottets i mom. b) å sidan 25 i det tryckta utlåtandet gjorda framställning.

Bifölls.

Utskottets hemställanden å sidan 28 i det tryckta utlåtandet.

Herr Wieselgren: Jag anhåller endast, att ur mom. a) måtte uteslutas de båda bokstäfverna *m. m.*, som förekomma efter orden "handeln med vin och maltdrycker".

Herr Stråle: Lika varmt som någon annan vill jag understödja alla praktiska bestämmelser, som skulle kunna befrämja ett nyktert lefnadssätt, men då man diskuterar förevarande fråga om maltdryckerna, så befinnes det påtagligt, att man utgår från vidt skilda åsigter. Å ena sidan är det åtskilliga, som anse att maltdrycker äro nästan lika farliga och förderfliga som spirituosa, och att man således bör, så mycket man kan, förhindra förbrukningen af dessa drycker. Andra åter hysa samma åsigt som jag, att maltdrycker, måttligt njutna vid måltiderna, icke äro stridande mot ett nyktert lefnadssätt, och att, derför att maltdrycker missbrukas, man icke bör förkasta bruket för missbruket och följaktligen icke bör allt för mycket försvåra handeln med dessa drycker.

1892 förevar hos Kongl. Maj:t en skrifvelse från Riksdagen, som gick i samma rigtning som den Första Kammarens tillfälliga utskott nu har tillstyrkt. Åtskilliga Konungens befallningshafvande yttrade derom, att, om ett förbud för handlande å landet att till afhemtning försälja maltdrycker skulle meddelas, dylik handel skulle komma att bedrifvas på särskilda ställen, uteslutande inrättade för maltdrycksförsäljning, och hvilkas innehafvare, för sin utkomst hänvisade endast till inkomsten af denna rörelse, helt naturligt skulle söka uppdrifva omsättningen så mycket som möjligt och sålunda bedrifva handeln på ett sätt, som ingalunda befrämjade nykterheten; att sådana särskilda ölförsäljningsställen, hvad sedlighet och ordning beträffade, säkerligen skulle gifva anledning till stora och befogade klagomål; att, då sedan lång tid tillbaka maltdrycker och särskildt svagdricka ingått uti allmän-

hetens näringsbehof, åtkomsten af sagda drycker icke borde alltför mycket försvåras, helst användandet af desamma uti icke oväsentlig grad inskränkt bruket af bränvin och andra spirituösa drycker samt i sin mån bidragit till hämmande af lönkrögeriet, samt att den rättighet, som enligt nu gällande stadganden tillkommer kommunalnämnd att förbjuda handlande att till afhemtning sälja maltdrycker, om derigenom oloflig utskänkning främjas eller eljest oordningar föranledas, utgör en tillräckligt kraftig utväg att förhindra missbruk. Herr statsrådet och chefen för civildepartementet yttrade med anledning häraf till statsrådsprotokollet: "på de af länsstyrelserna anförda skäl anser jag de gjorda framställningarna icke böra till någon Kongl. Maj:ts åtgärd föranleda". Det blef också Kongl. Maj:ts beslut.

Om ändrade bestämmelser för handeln med vin och maltdrycker. (Forts.)

Jag vill tillägga, att under min långa embetsförvaltning såsom landshöfding hafva bra många fall förekommit, då antingen kommunalnämnd omedelbart förbjudit handlande att sälja öl till afhemtning eller också det anförts klagomål, att oskick derigenom uppkommit, och då det utredts att så varit förhållandet, hafva myndigheterna förbjudit denna handel. Skulle nu, på sätt utskottet i nästföljande utlåtande föreslagit, ytterligare magt lemnas åt kommunalnämnderna och följaktligen äfven åt polismyndigheten, synes mig att ändå kraftigare åtgärder stå i myndigheternes magt att kunna vidtaga.

Utskottet meddelar en tabell öfver det stora antal, som blifvit sakfälda för oloflig bränvinsförsäljning och för oloflig ölförsäljning, och utskottet drager deraf den slutsatsen, att ölförbrukningen måtte hafva uppnått "en oerhörd höjd". Ja, tyvärr måste man medgifva, att äfven i vårt land dylika missbruk understundom inträffa, men den slutsatsen torde också kunna dragas af denna statistik, att bruket af öl eller maltdrycker ingått temligen allmänt i landtbefolkningens lefnadsvanor, och ett förbud för landthandlande att sälja öl torde väsentligen motverka hvad man vill åstadkomma. Det blefve säkerligen ganska många beklagliga följder. Jag yrkar således afslag på förevarande Första Kammarens tillfälliga utskotts utlåtande.

Herr Dickson: Då man genomläser förevarande betänkande och det följande äfvensom de motioner, som föreligga, samt erinrar sig, att hvarje riksdag framkommit motioner om ändring i dessa författningar, framställer sig sjelfmant den frågan, om lagstiftningen i dessa saker är så ofullständig, att den jemt behöfver vara föremål för ändringar, samt om vårt folk är så förfallet åt dryckenskap. Jag tror för min del ingendera delen.

Sannolikt hafva herrarne liksom jag fått emottaga en från svenska bryggeriföreningens utskott utfärdad publikation, i hvilken det redogöres för alkoholförbrukningen i Sverige och andra länder. Jag har försökt kontrollera uppgifterna om Sverige och dervid funnit de utförda talen origtiga, ty mina beräkningar visa, att förhållandet i Sverige är ungefär detsamma som i Norge, och att det således icke intager den gynsamma ställning, som den utländska

Om ändrade bestämmelser för handeln med vin och maltdrycker. (Forts.)

statistiken angifver. Men i allt fall tror jag icke på någon synnerligen stor förbrukning. Jag tror, att den stora massan af vårt folk är ganska nykter. Det hindrar icke, att man någon gång kan få se missbruk af spritdrycker. Det finnes en del löst folk, s. k. lösdrifvare, som då de komma till ställen, der spritvaror kunna erhållas, använda dem i beklaglig mängd. Det är företrädesvis sådana personer, som utgöra det stora antalet bötfälde. Min erfarenhet är åtminstone, att vid samma tillfälle kan man förvandla flera utslag för en och samma person, som blifvit fäld för fylleri. Det är också tillfällen, då en stor mängd yngre folk komma tillsammans, såsom vid mönstringar, och då kan det hända, att en och annan har med sig en flaska och derur tager något för mycket. Dervid kan man ju använda polis och man kan stänga de krogar, som finnas i närheten. Den magten har man. Vår lag är egentligen ganska sträng. Det medgifves i 14:de och 15:de paragraferna de kommunala myndigheterna att förbjuda hvarje försäljning af öl och vin, då den kan förorsaka oordning eller gifva anledning till oloflig utskänkning, således äfven om det blott förorsakar oordning, och med ett kraftigt användande af denna bestämmelse tror jag att man skall kunna åstadkomma ordning. Nej, anledningen till de motioner, som så ofta framkomma, är, att ett parti skrifvit på sin fana: förbud mot all alkoholsförbrukning, och när de icke kunna väcka detta förslag, försöka de framkomma med det ena förslaget efter det andra. En tid framkom förslag, att man icke skulle få sälja vin på landet i mindre qvantiteter än 10 liter, och sedermera en motion om att icke heller öl skulle få säljas i mindre qvantitet än 10 liter. Det har således förekommit en mängd förslag beträffande detta, och jag vet icke hvad allt kan komma att föreslås. Jag säger detta, ty jag tror, att man måste bereda sig på att hvarje år få se yrkanden i den rigtningen, huru lagstiftningen än blir.

Hvad angår det föreliggande förslaget, finner jag det icke ledande till nykterhet, jag finner snarare, att det skall vara ofördelaktigt. Hur är det nu med afseende på landsbygden? Der får ingen sälja öl till afhemtning i mindre qvantitet än 10 liter utan samtycke dertill, och samtycket skall lemnas af kommunalstyrelsen i socknen och af Konungens befallningshafvande. Denna författning har tillkommit under sista åren och således efter det herr Treffenberg inhemtat den erfarenhet, som han omnämnde. Men denna författning gifver således vid handen, att ingen får sälja maltdrycker i mindre mått än 10 liter utan tillstånd. Får en person sådant tillstånd, måste man väl antaga, att han är en ordentlig person, men sådant tillstånd lemnas icke i sådana fall, der oordning är att befara. Det skulle således endast hafva betydelse i de fall, som afse försäljning af större qvantitet än 10 liter. Men i detta fall tror jag att det är bättre, att försäljningen handhafves af landthandlande, som hafva egen affär och något anseende, än att den öfverlåtes åt andra lösa personer, som icke hafva sådan handel. Då skulle den kunna falla i händerna på torparedrängar och andra lösa personer, som kunde etablera försäljning hvar som

helst. Det ligger i dessa personers intresse, att så mycket öl som möjligt förbrukas, och så fortgår det, till dess handeln blir förbjuden. Då flytta de till ett nytt ställe, till en annan socken, och en annan dylik person kommer på det gamla stället, och det blir omöjligt att upprätthålla ordningen. Om kommunen anser, att inom densamma bör finnas något ställe, der allmänheten kan få köpa maltdrycker i mindre mått än 10 liter, kan man finna att det vore bäst, om rättigheten till sådan försäljning lemnas en landthandlare, som man vet vara en ordentlig person. Men sådant skulle just enligt förslaget förhindras.

Om ändrade bestämmelser för handeln med vin och maltdrycker. (Forts.)

Jag får således biträda det af herr Stråle framstälda yrkandet.

Herr Nyström, Carl: Något hvar vill under dessa diskussioner börja sitt anförande med förklaringen, att han är nykterhetsvän, och det vill jag också göra. Jag har gjort mitt bästa för att i handling visa detta. Men jag får erkänna, att den oöfverskådliga massa motioner, som föregifva sig gå i den rigtningen, hafva för mig en bismak af politik, som jag icke kan försona mig med, och jag erkänner, att jag från början förhållit mig obenägen mot dem, helst jag, liksom den siste talaren, icke kan finna, att de verkligen leda till befordrande af nykterheten.

Utgångspunkten för hvad vi här hafva att säga och göra är naturligtvis, mine herrar, svagdricksfrågan, och det är en ytterst vigtig fråga, såsom något hvar på landsbygden kan förvissa sig om. Jag har många gånger sett exempel derpå i vestra skärgården, i samhällen der vattnet är dåligt och der på grund af 10-litersförordningen försäljningen af svagdricka varit förbjuden, och befolkningen icke haft någon annan utväg än att försöka brygga svagdricka på egen hand. Försöken misslyckades på det bedröfligaste sätt, ty drycken smakade, som om den varit bryggd på gamla tuggbussar. Jag minnes från en annan ort, från Dalarö i Stockholms skärgård, huru en arbetare kom till mig och beklagade sig öfver följande förhållande. Han hade arbete vid Dalarö, men bodde ett godt stycke uppe i landet, må hända $^1/_4$ mil derifrån. På Dalarö var det ondt om vatten. Brunnarne voro formligen stängda med lås. Nu säger karlen till mig under sin arbetsrast: "Förut var jag van att köpa mitt svagdricka i den eller den handelsboden, men der får man icke numera köpa; man hänvisar mig till badgästernas restauration, men der är det för dyrt. Hvad skall jag göra? Att gå hem till mig och dricka vatten är för långt." Han var politiskt anlagd den mannen, och sade: "kunna icke herrarne styra om, att det blir ett annat förhållande, och att det blir slut på ett sådant elände?" Jag tror, att karlen hade rätt. Vatten kunde han icke få, svagdricka kunde han icke heller få, och att gå hem var för långt. Från Kinekulle har jag en liknande erfarenhet. Der är svagdricka mer i bruk än kanske på något annat ställe, och der tror jag, att det är ett högst betänkligt ingrepp i befolkningens förnuftiga vanor, om man vill göra en sådan inskränkning, att svagdricka icke kan fås i handelsbodarna. Jag förstår mycket väl, att man har ett godt öga till

Om ändrade bestämmelser för handeln med vin och maltdrycker. (Forts.)

handelsbodarne på landet, och jag vet alltför väl, att dessa icke äro af bästa gagn för landtbefolkningen, men att hålla efter dem på detta sätt tror jag icke vara nyttigt.

Om det nu visar sig, att svagdrickat och ölet icke kunna skiljas åt — och det måste man anse vara bevisadt — hvad har man då i utsigt? I framtiden kanske man lyckas att utfinna en metod att skilja dem från hvarandra. Men ännu är den icke funnen. Önskningsmålet vore naturligtvis att uppdraga gränsen efter alkoholhalten, men, som bekant, har man ännu icke på tillfredsställande sätt kunnat i praktiken genomföra en sådan metod. Man står således tills vidare inför det faktum, att detta problem icke är löst eller åtminstone icke kan lösas på det "raska" sätt, som här är försökt. Om man således icke kan lösa denna fråga på grund af det oskiljaktiga sambandet mellan öl och svagdricka, kommer man i frestelse att, för att undvika ölruset, uppoffra den lätta åtkomsten af svagdrickat, och deri är ingalunda, såsom utskottet säger, en olägenhet för något litet antal enskilde, utan det är en olägenhet för en mycket, mycket stor procent af befolkningen, och denna olägenhet uppväges näppeligen af den förmån, som man tror sig vinna — att förekomma ett antal ölrus. Jag måste medgifva, hvad jag länge betviflat, att det finnes ölrus, icke sådana, som uppkommit af en dugtig grundläggning med bränvin och påspädning med öl, utan enbart ölrus — det är alldeles visst. Men det är icke visst, att detta gäller i den omfattning, som tabellen från Göteborg utvisar. Jag erkänner, att det är ytterst svårt att säga, huruvida den som har ölrus har grundlagt det med bränvin eller icke. Men det står dock mot denna göteborgsstatistik, en annan, mycket noga utförd statistik från Gefle, som tror sig kunna förklara, att af 1,773 fylleriförseelser under 1892 endast 39 härledde sig från enbart ölrus, och att under 1893 och 1894 motsvarande siffror voro resp. 1,380 mot 41 och 1,567 mot 18. Det är således en helt annan procent; men jag erkänner gerna, att på samma gång man betviflar göteborgsstatistiken, torde man kunna säga, att det kanske finnes flera fall af ölrus än denna senare statistik från Gefle utvisar.

Men det står icke dess mindre fast, att Riksdagen sjelf 1890 förklarade dessa maltdrycker, således äfven ölet, hafva sin goda sida. Jag är nog gammalmodig att tro derpå ännu. När man i Danmark fick den misslyckade öllagen, steg bränvinskonsumtionen i förfärande grad. Detta tyckes tyda på, att den Konungens befallningshafvande hade rätt, som för icke länge sedan sade, att ölet har i icke oväsentlig grad inskränkt bränvinsförbrukningen, ty försvårar jag ölets ställning, tilltager bränvinsförbrukningen; förbättrar jag deremot ölets ställning, motverkar det bränvinet. Åtminstone synes mig erfarenheten från Danmark gå i denna riktning.

Jag vill nu sluta detta lilla anförande med en ganska karakteristisk anekdot. Jag träffade i Stockholm en af de män, som man har rätt att räkna bland ledarne af den till ytterlighet gående nykterhetsrörelsen. Jag frågade honom då, efter han var vid

meddelsamt humör, hvad han tänkte. Jag sade: "då tillsvidare öl och bränvin icke kunna skiljas, säg mig då, min herre, hvilket vill ni hellre, att ölet skall följa med svagdrickat, och då får man ölhandeln fri, med risk att få ett antal ölrus, hvars möjlighet man ju icke kan förneka, eller vill herrn, att svagdrickat skall följa med ölet och således blifva utsatt för ölets alla restriktioner, med risk att folket mister svagdrickat eller får svårt att komma åt det?" Denne man hade då ärligheten att säga: "må då ölet hellre följa svagdrickat, ty framför allt bör svagdrickat vara fritt, äfven med risk af dessa få fall af ölrus". Han bifogade visserligen: "Må vi lofva hvarandra att båda två göra vårt bästa för att söka åstadkomma en skilnad mellan öl och svagdricka, för att sedan kunna hejda ölets missbruk utan att försvåra åtkomsten af svagdrickat". Men detta har icke lyckats. Under sådana förhållanden får jag säga, att jag alldeles delar hans mening att låta ölet följa svagdrickat, äfven om det skulle ske med risk af några ölrus, på det att åtminstone icke svagdrickats åtkomst måtte försvåras.

Om ändrade bestämmelser för handeln med vin och maltdrycker. (Forts.)

På grund af detta vågar jag, liksom herr Stråle, yrka afslag på den nu föredragna punkten.

Herr Wieselgren: Jag ber för det första att för kammaren få uppvisa denna lunta — den består af petitioner, som blifvit till utskottet öfverlemnade från skilda håll, allesamman afseende att framkalla kammarens bifall till det beslut, som af Andra Kammaren i förevarande ärende redan fattats.

Att icke utskottet kunnat i de föregående punkterna tillstyrka kammaren att instämma i medkammarens beslut, lär väl ändå icke förundra. Detta beslut är verkligen så lättvindigt och obetänksamt, att en framställning till Första Kammaren att deruti instämma ovilkorligen måste hafva mötts med ett enstämmigt nej. Men de önskningsmål, som med hänsyn till ölhandelns hämmande hvarenda riksdag från olika håll och kanter i landet på nytt upprepas, äro dock af den betydelse, att utskottet i sanning känt sig ganska smärtsamt berördt vid tanken, att det enda svar, Första Kammaren skulle komma att gifva på förberörda petitioner, skulle blifva *endast* ett nej. Ett tillstyrkande af den nu föredragna punkten kunde ju likväl icke låta sig göra utan att man läte svagdrickat följa med. Häremot funnos väl betänkligheter. Men dels hade ju 35 motionärer i Andra Kammaren icke funnit dem utgöra hinder för frambärandet af sitt förslag i detta syfte, dels måste ju utskottet fästa afseende vid att Första Kammaren redan en gång fattat ett alldeles motsvarande beslut. Det skedde som bekant år 1892. Det föregicks väl af en hemställan, alldeles likartad med den Andra Kammaren nu upprepat, så att det i sådant afseende ju råder en viss skiljaktighet emellan ställningen nu och då: men i det ögonblick, då Första Kammaren fattade sitt beslut 1892, var det för Kammaren fullkomligt okändt, huruvida en legal skilnad mellan öl och svagdricka verkligen skulle kunna uppdragas, likasom ock huruvida Kongl. Maj:t skulle finna sig föranlåten att derom gå i författning.

Om ändrade bestämmelser för handeln med vin och maltdrycker. (Forts.)

Kammaren ansåg sig dock sagda år böra likafullt skänka den hänsyn till de då framlagda petitionerna, att sagda beslut fattades. Nu gäller det således i sjelfva verket ingenting annat, än om kammaren vill upprepa detta beslut. Hvad som mellankommit är den så kallade 10-liters-förordningen. Det är emellertid faktiskt, att från alla landsändar höjes påståendet, att denna författning *icke* åstadkommit det dermed afsedda syftemålet. Under sådana förhållanden kunde utskottet icke tveka om det välgrundade uti att tillstyrka kammaren att å nyo upprepa den 1892 gjorda framställningen såsom en verifikation inför Kongl. Maj:t af erfarenheten, att 10-liters förordningen icke kunnat fylla de förväntningar, som man stälde på densamma.

Här har blifvit i afton påstått, att ett bifall till utskottets förslag skulle vara liktydigt med att förkasta bruket af öl och svagdricka, såsom en talare yttrade, eller såsom ett förbud mot maltdrycksbruket, såsom en annan sade. Jag ber få erinra kammaren, att så icke är förhållandet. Det finnes säkerligen icke någon, som icke med djup ledsnad beklagar, att dessa maltdrycker, som äro så mycket mindre alkoholhaltiga än bränvinet, icke kunna begagnas med måtta, utan att missbruket af dem oaflåtligt tilltager.

Men då nu så är, och under sådana förhållanden *måste* ju samma förfaringssätt i samhällets intresse och för den allmänna sedlighetens upprätthållande emot dem användas, som förut på sin tid vidtogs i fråga om den alkoholstarkare rusdrycken, bränvinet. Väl må det väcka nedstämda känslor att se, huru liten sjelfbeherskning och förmåga att med måtta begagna dessa drycker i sjelfva verket förefinnas; men icke har man väl härmed gjort nog? Jag tror heller icke den föregående talaren hade rätt, då han hufvudsakligen ville lägga "lösdrifvare" till last det missbruk af ölet, som från orterna öfverklagas. Flere ledamöter af Riksdagen och icke få af denna kammare hafva meddelat mig sina erfarenheter i detta afseende; och de gå sannerligen i en helt annan rigtning än den nyss anförda, de intyga allideles påtagligt, att ölet *ganska allmänt* användes såsom ett verkligt berusningsmedel.

Kammarens ledamöter torde heller icke böra lemna utan all uppmärksamhet, att ölet såsom rusdryck har i vårt land mycket gamla anor. Innan bränvinet i slutet af 1500-talet här kom i bruk — hvilken rusdryck bar då ansvaret för de brott och förseelser, som redan i landskapslagarne sättas i sammanhang med öfvad dryckenskap? Det var *ölet*. Då detta förhållande en gång för flera år sedan här berördes, frågade en talare: huru starkt var det ölet? Derom kunde ju ingen upplysa; man hade inga alkoholanalyser från landskapslagarnes tid. Det kunde dock *rusa*, d. v. s. det var minst lika starkt som det nuvarande ölet. Det är sålunda en gammal rusdryck, som i detta uppstått igen; och med lika mycket skäl som våra förfäder beklagade och som våra framfarna konungar i sina bref och plakater med både vrede och smärta talade om vårt folks missbruk af ölet — med lika mycket skäl kunna vi under stigande bekymmer häfda den öfvertygelsen, att det än i dag kan göra sig gällande på samma sätt som då.

Om ändrade bestämmelser för handeln med vin och maltdrycker. (Forts.)

Men det är icke här fråga om ett förbud eller att förkasta bruket af den missbrukade drycken. Väl uppställer en afdelning bland nykterhetsvännerna, bland de organiserade nykterhetsvännerna, detta önskemål; men jag ber för kammaren få betona, att det krafvet icke är *allas* — ty nykterhetsvän kan man vara utan att hafva ingått i detta slag af de organiserade nykterhetsföreningarna. Vore det så, att endast de som ingått i dessa föreningar vore nykterhetsvänner, då vore det i sanning illa ställdt hos oss; men, Gud ske lof, det är icke fallet. Nykterhetsvännernas antal i vårt land är så stort, att vi med allt skäl kunna tacka Gud derför; och de i den ena eller den andra föreningen inträdde hafva icke att ensamme tillerkänna sig denna hedersbenämning; den delas med dem af många fler utanför alla föreningar. Och för detta stora flertal gäller icke det program, som en föregående talare nyss anförde; det är icke gemensamt ens för de organiserade nykterhetsvännerna. Här är således icke fråga om att genomdrifva ett absolut förbud, ett förbud som skulle sakna stöd af den allmänna meningen och mot hvilket man derför skulle anse sig böra uppkalla "man ur huse". Nej, här är i sjelfva verket endast fråga om att införa redan länge önskade restriktioner, om tillämpning af hvilka Riksdagen i sin skrifvelse år 1892 på ett ganska målande och kraftigt sätt talade, betonande dem såsom fullkomligt nödvändiga, om ordning och sedlighet skulle kunna hållas vid magt i landtkommunerna.

Den föregående talaren nämnde äfven den af bryggeriföreningen meddelade statistiken, hvilken han sade sig hafva sökt kontrollera. Den upptager bränvinsförbrukningen i Sverige till 4,8 liter per man; men den är rätteligen 6,9 liter per hufvud. Ölförbrukningen i Sverige upptages till 11 liter, hvilken siffra den nyss nämnde ärade talaren ansåg böra höjas till 15 liter. Men då jag i fjol af en intresserad engelsman anmodades meddela honom en del upplysningar angående spirituosaförbrukningen i Sverige, och för detta ändamål vände mig till byråchefen uti kontrollbyrån, framgick af dennes mig skriftligen lemnade uppgift, att ölförbrukningen här i landet icke kunde antagas understiga *30 liter per hufvud.* Det är således en ganska ansenlig skilnad mellan siffran i nämnda statistik och det verkliga förhållandet.

Jag kan icke ingå på någon motbevisning af hvad den föregående talaren anförde rörande de antagliga följderna för landsbygden af bestämmelser i den rigtning, som här föreslagits. Jag ber blott till kammarens behjertande få hemställa, om icke den landsbygd, hvars förhållanden det gäller, i detta fall bör sjelf få bestämma, hvad den vill underkasta sig. Det är icke första gången dess önskningsmål blifvit för Riksdagen framstälda; de hafva upprepats år efter år; de hafva afslagits, men kommit igen. Jag kan i detta förhållande icke se annat än ett kraftigt bevis för att landsbygden sjelf önskar sådana restriktioner, som nu åter föreslagits, samt är villig att underkasta sig deraf möjligen följande olägenheter. Jag medgifver den föregående talaren, att möjligen någon arbetare, som icke kan komma hem och skaffa sig svag-

Om ändrade bestämmelser för handeln med vin och maltdrycker. (Forts.)

dricka, samt hädanefter skulle hindras köpa sådant i handelsboden, kan deraf finna anledning till missnöje med den nya författningen; jag ömmar för honom, och det gör nog enhvar, som sjelf erfarit törstens qval, men jag kan dock icke tillmäta den anförda möjligheten så stor betydelse, att jag gent emot hela svenska landsbygdens upprepade kraf på restriktioner i ölhandeln svarar med ett nej, föranledt af den i och för sig ledsamma eventualiteten, att en arbetare på Dalarö då icke skulle kunna erhålla svagdricka vid det tillfälle han önskade det. Väl kan det hända, att *många* arbetskarlar kunna dela samma önskan; men skälet är ändå för litet att ställa upp såsom hinder för den föreslagna anordningen. Då vid ett tillfälle för flera år sedan denna fråga på samma sätt som nu här debatterades, upplyste en ledamot i kammaren, att en vanlig arbetarefamilj på sådan ort, der vattnet vore odrickbart, och man således vore hänvisad till svagdricka, ovilkorligen måste på en gång inköpa minst 10 liter; att köpa mindre vore en ren orimlighet, då sagda qvantum knappt räckte mer än en dag. Således träffas icke alla arbetarefamiljer af den föreslagna restriktionen.

En föregående talare ville icke vidare sätta under debatt möjligheten af ölrus. Jag tror också att han gör rätt deri, ty erfarenheten lärer tillräckligen hafva visat, att sådana ganska ofta kunna förekomma. Särskildt har ju iakttagits, att personer, som berusa sig genom öl, blifva mer och under längre tid förderfvade än de, som skaffa sig rus genom bränvin. En ledamot af denna kammare sade mig för en stund sedan, att bland de arbetare, som han personligen hade att göra med, klagades allmänt, att de som berusats af öl vore under minst två dagar, ofta ännu längre tid så förderfvade häraf, att de icke vore i stånd att arbeta utan voro rent af sjuke. Det lärer väl då ändtligen få anses konstateradt, vare sig siffrorna uti göteborgsstatistiken äro rigtiga eller icke, att ölet är en farlig och mycket anlitad rusdryck. När för några år sedan arbetareföreningen i Göteborg af sin styrelse begärde en undersökning af dryckenskapsförhållandena på platsen, tillsattes af denna en komité, som afgaf ett utlåtande, det, som jag här håller i min hand; enligt komiterades mening berodde den i Göteborg tilltagande dryckenskapen i första hand på *ökningen af ölkonsumtionen* och vidare på rätten för handlande att i salubod försälja öl fritt till afhemtning. Om vi läte landt- och stadsbefolkningen vittna i saken, torde icke vara tvifvelaktigt, huru vittnesmålet skulle utfalla!

En anmärkning ännu skall jag bedja få upptaga till besvarande. Man åberopade nemligen erfarenheten från Danmark, der man efter ölbeskattningens införande skulle börjat supa mera bränvin än öl. Jag hör icke till dem, som skulle anse lyckligt, om bränvinet utträngde ölet. Jag anser tvärtom, att en klok lagstiftning i detta fall bör vara mycket försigtig och icke hjelpa en starkare rusdryck att undanträngа en svagare. Men Danmarks förhållanden äro ej desamma som våra, hvadan bevisningen derifrån icke nödvändigtvis lämpar sig för användning hos oss. Olik-

heten ligger deruti, att man i Danmark tryckes af det olycksöde, som heter "*billigt bränvin*", under det på samma gång ölet är relativt högre beskattadt derstädes. Akta vi oss blott för att efterapa detta missförhållande, tror jag ej, att man från hvad som egerrum i Danmark kan sluta till, huru det skulle blifva hos oss. Men än en gång, jag vet ej hvilken i ordningen, vill jag för kammaren betona min öfvertygelse, att utgångspunkten för verkligt och varaktigt förbättrade förhållanden i nu förevarande afseende är införandet af ölbeskattning; förrän vi få en sådan genomförd, tror jag för min del icke, att vi skola komma till den punkt, hvartill man i fråga om nykterheten i landet verkligen kan komma.

Om ändrade bestämmelser för handeln med vin och maltdrycker. (Forts.)

Jag får emellertid, herr talman, yrka bifall till utskottets förslag.

Häri instämde herr *Jehander*.

Herr Törnebladh: Jag gifver den näst föregående talaren rätt derutinnan, att det verksammaste medlet i detta afseende är nog en väl genomförd ölbeskattning, och att det i sjelfva verket måste anses såsom det verksammaste medlet, torde framgå deraf, att huru mycket man lappar på och förändrar lagen om maltdrycker, så fins alltid qvar ett missnöje, verkligt eller också konstgjordt, och huru mycket man än lagstiftar i detta fallet, göra sig nya uppfattningar gällande, hvarefter ett nytt lagstiftningsarbete vidtager. Det är de senare årens historia. Jag vill också gifva honom rätt derutinnan, att här icke är fråga om något absolut förbud; men här är fråga om åtgärder, som för befolkningen äro af en ganska restriktiv art. Det torde icke vara skäl, minst på denna sena timme, att inlåta sig på ett utredande af spörsmålet, i hvad mån restriktiva åtgärder kunna bidraga till att frambringa en verklig sedlighet. Att de hafva betydelse härutinnan, skall jag gerna erkänna, men så mycket är säkert, att de restriktiva åtgärderna träffa icke blott missbruket, utan äfven bruket. Är det en gammal regel, att missbruket icke bör utan vidare upphäfva ett bruk, såvida i detta bruk finnes något lofligt, så får man vara mycket betänksam att gå från regeln i detta fall. Så mycket mer betänksam tror jag man bör vara, som just uttalandena i frågan senast från Andra Kammaren gifva ett temligen starkt stöd åt den uppfattningen, att, om man också vill en förändring, man dock ej vill allt för mycket försvåra tillgången till de svagare maltdryckerna. Det torde icke vara ett rigtigt påstående, att nästan hela landsbygdens önskan skulle gå i den rigtning, som här utskottet föreslagit. Detta visar sig bäst deraf, att Andra Kammarens beslut satt en förändrad lagstiftning med afseende på vin- och maltdryckshandel i omedelbart samband med särskilda bestämmelser angående de svagare maltdryckerna, det s. k. svagdrickat, och med afseende på öl endast *under förutsättning*, att lagstiftningen kommer att göra skilnad på svagare och starkare maltdrycker, förordat något sådant, som utskottet här förordar *utan* denna förutsättning. Jag skall icke så mycket fästa mig dervid, att man

Om ändrade bestämmelser för handeln med vin och maltdrycker. (Forts.)

möjligen skulle kunna göra en formel invändning. Denna skulle afse, att utskottet gått öfver sin befogenhet, att utskottet, hvilket satt Andra Kammarens kläm i punkten B i stället för, såsom rättare varit, i punkten A, såsom utgångspunkt till sin framställning i punkten A tagit dels en motion i denna kammare, som uttryckligen handlar om öl, men icke om vin och svagare maltdrycker, och dels en motion i Andra Kammaren, hvars intagande här har skäl för sig endast i den mån det står i sammanhang med Andra Kammarens beslut, nemligen motionen n:o 213. I denna motion är det visserligen sagdt, att man skulle aflåta en skrifvelse med begäran, att handeln med vin och maltdrycker måtte afskiljas från all annan handel, men dock så, att ingen på grund af förvärfvad handelsrättighet må få sälja öl i mindre eller större poster. Nu kan jag gerna medgifva, att första punkten kan anses omfatta hela den ifrågavarande handeln, men då den senare punkten förekommer i sjelfva klämmen, torde den icke böra uppfattas blott såsom en reflexion, utan snarare såsom en restriktion, nemligen till handeln med öl. Jag vill emellertid icke fästa mig vid det formella; jag fäster mig hufvudsakligen dervid, att det är tillgången till lättare, svagare maltdrycker, som omöjliggöres eller försvåras, på samma gång man söker träffa de starkare, d. v. s. att man åstadkommer ett ondt för folk, som blott göra ett måttligt bruk af ölet och framför allt af svagdrickat och häruti finna en sund och i många fall oumbärlig näring, eller att man skapat *ett* ondt för att förekomma ett annat. Temligen klart och uppenbart torde ock vara, att skulle man vilja lagstifta på grund af 1500-talets förhållanden i afseende på ölet, borde icke lagstiftningen träffa svagdrickat.

På grund af de skäl, jag nu anfört, ber jag få instämma med herr Stråle samt yrka afslag på punkten A, men bifall till punkten B.

Herr Ölander: Jag har egentligen icke något annat yrkande att göra än om bifall till utskottets utlåtande. Då Riksdagen år 1892 till regeringen framstälde en begäran, att handeln med vin och maltdrycker måtte skiljas från all annan handel, fick den till svar en förordning, hvarigenom det förbjöds att sälja maltdrycker i mindre qvantiteter än 10 liter. Nu har detta stadgande visat sig icke vara till fyllest. Att det icke kunnat fylla det dermed afsedda ändamålet framgår af de många oupphörligt återkommande motionerna och de af Andra Kammaren fattade besluten, som alla vidhålla fordran på öl- och vinhandelns skiljande från annan handel. Det har således visat sig, att den af regeringen meddelade lagstiftningen, som skulle, så att säga, sättas i stället för den, som Riksdagen år 1892 begärde, icke verkat såsom den bort. Man har talat om det obehag och de olägenheter, som den stora allmänheten skulle få vidkännas genom det ifrågasatta förslaget. Men, mine herrar, det är just den stora allmänheten, som har begärt och oupphörligt påyrkar denna lagstiftning. Jag skulle kunna framvisa nära hundratals skrifvelser, som kommit mig till handa, undertecknade icke blott af nykterister och

personer, tillhörande frikyrkorna, utan af personer af alla samhällsklasser, deribland hemmansegare och landtkommunernas mest framstående män, äfvensom beslut, fattade på allmänna kommunalstämmor, allt med samma begäran, öl- och vinhandelns skiljande från annan handel. Det är sålunda just från den stora allmänheten, som denna begäran framkommit.

Om ändrade bestämmelser för handeln med vin och maltdrycker. (Forts.)

Jag får således yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Forssell: Äfven jag har, såsom säkert de flesta i kammaren, mottagit en stor mängd petitioner i föreliggande fråga från olika delar af landet. Jag har ej gjort mig besvär att räkna antalet af dem, som för egen del och för alla andra svenska medborgares räkning förklarat maltdrycker vara synnerligen vådliga rusdrycker. Jag har icke mottagit några petitioner från några af de svenska medborgare, som med måttlighet njuta både öl och svagdricka, men jag antager och hoppas likväl, att deras antal är större, ja tusenfalt större, än petitionärernas. Jag har för min del ingen anledning att tro det ännu vara så långt kommet, att — såsom man har sagt — hela den svenska landsbygden verkligen skulle med tacksamhet och glädje emottaga just en sådan lagstiftning som den, hvilken Första Kammarens tillfälliga utskott nu har föreslagit, en lagstiftning nemligen, som skulle under en och samma fördömelse innefatta både svagdrickat och ölet. Jag har, just till följd af den aktning, jag hyser för petitionärernas ädla syftemål, i främsta rummet ansett mig böra tänka på det verkliga innehållet af deras petitioner, och då jag pröfvat detta samt jemför det med motionernas innehåll, med Andra Kammarens beslut och med det föreliggande förslaget, finner jag först och främst, att jag icke skulle tillmötesgå deras önskningar genom att bifalla den nu föreslagna punkten af utskottets förslag. Ty petitionärerna hafva samtliga önskat, att Första Kammaren skulle biträda Andra Kammarens beslut, och man torde lätt finna, att det nu föreliggande förslaget till beslut icke är detsamma som Andra Kammarens, eftersom Andra Kammaren beslutit begära maltdryckernas skiljande från annan handel, under uttrycklig förutsättning, att svagdrickat först kan komma att skiljas från ölet. Deraf följer vidare, hvad kammaren ock torde taga i betraktande, att genom antagande af detta förslag i sjelfva verket ingenting vinnes. Genom bifall till utskottets förslag erhåller man tvenne olika beslut, som knappt kunna sammanjemkas, och således kan ingen Riksdagens skrifvelse till Kongl. Maj:t komma till stånd. Ett antagande af utskottets nu föredragna förslag skulle således hafva allenast det syftet och den verkan att afgifva en opinionsyttring från Första Kammarens sida. Den ärade ordföranden i utskottet har förordat en dylik opinionsyttring på den grund, att den skulle ansluta sig till hvad Första Kammaren begärde 1892. Men det förefaller mig, som om han dervid lagt allt för liten vigt på den omständigheten, att denna begäran då framträdde i samband med yrkandet på ett särskiljande af svagdricka från öl. Sedan det sista yrkandet resulterat derhän, att Kongl. Maj:t förklarat under

Om ändrade bestämmelser för handeln med vin och maltdrycker. (Forts.)

sakens då- och nuvarande skick ingen sådan skilnad mellan svagdricka och öl kunna konstitueras, har förhållandet så förändrats, att en opinionsyttring om maltdryckshandelns skiljande från landthandeln icke vore detsamma nu, som den var 1892. Den skulle innebära ett vida skarpare uttryck af Första Kammarens öfvertygelse om maltdryckshandelns skadlighet. Jag kan icke vara med om en sådan opinionsyttring, och derför yrkar jag afslag på utskottets hemställan.

Herr Nyström, Carl: Jag har blott en helt kort replik. Utskottets ärade ordförande har sagt ungefär så här, att hela landsbygden uttalat sig för en åtgärd, sådan som utskottets förslag går ut på, och gent emot denna opinionsyttring står en arbetskarl på Dalarö, som icke fick svagdricka. Jag hemställer till den ärade orföranden, om han sjelf är nöjd med detta resonnement, om han icke sjelf vet, hvad som menas med ett exempel. Och jag hemställer, huruvida man skall i hundra och tusental upprepa ett exempel. Jag har blott tagit ett såsom typ för ett oberäkneligt antal lika fall. Jag har blott velat upplysa, huru det går till. På landsbygden går det ofta så till, att när mannen går hemifrån, medtager han ett bleckkärl, som rymmer en liter eller något mindre, fyller detta i en handelsbod med svagdricka och medför således denna dryck färsk och god till arbetsstället. Detta har han nu tillfälle att göra, men hädanefter skulle han icke få tillfälle dertill. Jag kan icke finna annat, än att det är en sund och rigtig anordning, som lemnar arbetaren denna frihet; och jag hemställer, om det vore klokt att på grund af en öfverdrifven fruktan för ölet klippa af denna förmån för honom.

Herr Rodhe: Ehuru jag långt ifrån i allo kan gilla det sätt, hvarpå nyterhetssträfvandet gått fram i vårt land, långt ifrån kan gilla alla de förslag, som framstälts för nykterhetens befrämjande, eftersom de ingalunda alltid tillvaratagit hvarken sanningen eller friheten, detta sista ord fattadt i dess högsta och bästa bemärkelse, kan jag dock icke annat än ställa mig välvillig mot hvarje sansadt, praktiskt förslag, som icke skjuter öfver målet, utan verkligen är egnadt att föra fram mot det eftersträfvade målet, främjandet af nykterheten. Såsom en sådan åtgärd betraktar jag det, att lagstiftaren mer och mer söker försvåra tillgången till rusgifvande drycker.

Det torde vara alldeles obestridligt, att ett mycket stort missbruk af öl förekommer på landsbygden just på grund af den lätta tillgången dertill. Derför kan jag icke annat än lemna mitt stöd åt det nu föreliggande förslaget, ehuru jag icke kan bestrida, att olägenheter skulle följa med en lagstiftning i den föreslagna rigtningen. Men då får man väga mot hvarandra de olägenheter, som uppkomma för det måttliga bruket och olägenheterna af missbruket. Jag håller före, att olägenheterna af missbruket väga vida tyngre. Och på den grund kan jag, herr vice talman, icke annat än förorda bifall till utskottets förslag.

Om ändrade bestämmelser för handeln med vin och maltdrycker. (Forts.)

Herr Dahlberg: Jag skall tillåta mig att yrka bifall till punkten, och det icke allenast på de skäl i sjelfva sakens intresse, som utskottet anfört, utan äfven af andra skäl, som för mig betyda fullt ut lika mycket. Jag är nemligen alldeles öfvertygad, att en förordning i det af utskottet antydda syftet skulle i sin mån bidraga till att hämma det allt mer tilltagande landthandlareofoget, som är till mycken skada för befolkningen och till förfång för de hederliga och sträfsamma köpmännen, hvilka icke vilja befatta sig med någon försäljning af öl.

Herr Rudebeck: Jag hade icke tänkt begära ordet i denna fråga, men då jag hört, att de talare, som yttrat sig mot bifall till det förslag, som här framstälts, satt i tvifvel, att förhållandena verkligen äro sådana, att det ifrågasatta lagstadgandet kan anses erforderligt, anser jag det vara min skyldighet att inför kammaren uttala den uppfattning, jag har i denna fråga, åt hvilken jag egnat mycken uppmärksamhet, då jag naturligtvis icke har kunnat vara främmande för alla de framställningar, som tidt och ofta gjorts med hänsyn till ölhandeln.

De flesta motståndarne mot förslaget tyckas antaga, att det ligger öfverdrift i de beskrifningar, som meddelats om ölhandelns menliga verkan. Men jag beder att få försäkra herrarne, att det ingalunda ligger öfverdrift deri, och jag tror att många, ja, kanske de flesta af herrarne icke hafva en aning om att ölet användes till rusdryck i den vidsträckta omfattning, som verkligen är fallet. Nu svaras det ofta härå, att den, som berusar sig af öl, har fått en grundläggning till ruset i bränvin. Härom kan man naturligen i de flesta fall icke åstadkomma bevisning, men mången nöjer sig med, att det kan finnas sannolikhet för ett sådant antagande. Jag vill visst icke bygga på de uppgifter, som de för fylleri tilltalade sjelfva lemna om huru ruset tillkommit, men den, äfven här åberopade, skrift, som bryggareföreningen utgifvit, ger jag icke vitsord härutinnan, särskildt med hänsyn till dess inkonseqvens deri, att, då dessa uppgifter tala till förmån för bryggarnes mening, de framhållas ega betydelse och förtjena afseende, men i motsatt fall, när de peka på att ölet ensamt skapat ruset, just intet betyda.

I den domsaga, der jag har min verksamhet, hade under en lång följd af år förekommit ett ofantligt litet antal grofva brott. Under 4 år var der icke någon för gröfre brott häktad, och det inom en domsaga på 38 à 39,000 invånare, och antalet fylleriförseelser voro ofantligt få. Men på de senaste åren har genom ölhandelns florerande förhållandet blifvit så annorlunda, att ett synnerligen stort antal fylleriförseelser förekommit inom domsagan. Och jag kan försäkra, att i dessa trakter, der numera ölförsäljning i stor omfattning förekommer, och der det för några år sedan rådde ganska god ordning, det nu blifvit mycket svårt för polismyndigheten, oaktadt dess och kommunalnämndens verkliga bemödanden, att upprätthålla ordningen. Följden har också blifvit, att nu under en jemförelsevis kort tid der inträffat brott, som sällan

Om ändrade bestämmelser för handeln med vin och maltdrycker. (Forts.)

förut förekommo, och dessa begångna under inflytande af rus, som med mycken sannolikhet kan sägas vara icke blott ökadt, utan grundlagdt genom omåttlig förtäring af öl. Innan ölförsäljningen tog den omfattning, den nu fått, förekom visserligen då och då s. k. bränvinssalning, derför flere tilltalades och dömdes, men häraf uppkom icke någon egentlig ökning i fyllerimålen, utan det var mer den olofliga handeln med bränvin, som utgjorde föremål för åtal. Jag kan således såsom min bestämda mening säga, att ölets användning såsom berusningsmedel *ofantligt* tilltagit. Det användes stundom i en utsträckning, som säkerligen mången icke anar. Jag vill visst icke tillmötesgå alla de framställningar, som komma från de s. k. nykteristerna, ty jag medgifver, att de många gånger skjuta öfver målet, och då är jag den siste att vilja understödja dem, men der deras framställningar äro berättigade, der har man också skyldighet att möta dem. Här föreligger en begäran, som är billig och hvars bifall kan vara till nytta i nykterhetens sak, och att då afvisa den endast med påståendet, att det är öfverdrift, då man påvisar ölets användning såsom rusdryck, kan icke vara rätt. Af dessa skäl yrkar jag bifall till punkten med den af herr Wieselgren föreslagna redaktionsförändring.

Herr Asker: En ärad talare på stockholmsbänken framhöll, att utskottet skulle hafva öfverskridit sin befogenhet, då motionerna i ämnet endast skulle omfatta öl, men icke svagdricka. Till bemötande häraf beder jag att ur motionen n:o 213 från Andra Kammaren af herr Alsterlund m. fl. få uppläsa några ord, som uppenbarligen visa, att motionärerna afsett *alla* slag af maltdrycker. Der säges nemligen: "Det enda talande skälet mot vår framställning är den omständigheten, att svagdrickat för närvarande är underkastadt samma lagstiftning som öl och vin."

Vidare framhöll samme talare, att man i medkammaren väl afsett en förändring i maltdrycksförordningen, men derigenom icke ville försvåra tillgången till de svagare maltdryckerna. Ja, det är sant. Men då jag delar medkammarens åsigt om vigten och nödvändigheten af ölhandelns skiljande från annan handel på landet, och då man icke kan uppdraga någon gränsskilnad emellan öl och svagdricka, samt dertill kommer, att jag för min del icke anser de hinder, som finnas för genomförande af en sådan reform, som utskottet afsett, oöfvervinneliga, så tvekar jag ej heller att yrka bifall till utskottets förslag i nu föredragna punkt. Jag gör detta så mycket hellre, som jag icke skulle vilja vara med om att skjuta en så vigtig fråga som denna åt sidan endast derför, att den är svårlöst.

Herr Stråle: Jag vet naturligtvis icke, huru de resolutioner se ut, som tillstälts åtskilliga af herrarne, men de, hvilka jag fått mig tillsända, och de deputationer, jag fått nöjet mottaga, uttrycka bestämdt, att man i första rummet önskar, att svagdrickat skall skiljas från andra maltdrycker, och sedan detta är gjordt, skulle ölhandeln förbjudas hos landthandlande. Nu är frågan

fallen. Andra Kammarens beslut är, såsom herr Forssell och äfven en annan talare framhållit, så affattadt, att kammaren uti mom. 1 och 2 beslutat, att det skall göras en utredning för att få svagdricka skildt från öl, samt att, under förutsättning af bifall härtill, Riksdagen skulle anhålla om ölhandelns särskiljande. Således står Andra Kammarens beslut på denna grund, och när grunden nu är afslagen af Första Kammaren, kan ett bifall till Första Kammarens utskotts förslag icke blifva förenligt med det beslut Andra Kammaren fattat. Jag medgifver, att det var en sorglig framställning, som talaren på vermlandsbänken gaf utaf förhållandena i hans hemort. Men jag förstår icke, hvarför kommunalmyndigheterna och polismyndigheterna förbisett den magt, de nu hafva att hålla tummen på ögat på landthandlare, som sprida förderf. Om det skedde, är jag öfvertygad, att ofoget icke länge skulle fortfara. Jag fortfar att yrka afslag.

Om ändrade bestämmelser för handeln med vin och maltdrycker. (Forts.)

Herr Fehrman: Jag brukar icke för min del i fråga om de lagstiftningsåtgärder, som jag med min röst vill främja, göra mig den frågan: hvad tycker folk derom? Jag brukar icke reflektera öfver vare sig petitioner eller motpetitioner, utan hvad jag frågar mig är: är det rätt? och i sammanhang dermed: är det för landet nyttigt? Är det så, tvekar jag icke att med min röst understödja det, äfven om det för ett större eller mindre antal menniskor vore misshagligt. Men om jag nu för en gång skulle taga hänsyn till petitioner, vill jag dock icke, såsom en talare gjort, räkna och med hvarandra jemföra till antalet dem, som petitionerat, och dem, som icke petitionerat. Det är möjligt, att de senare äro till antalet flere, men det är jag viss om, att bland dessa befinner sig ett mycket stort antal hustrur och barn, d. v. s. just sådana, som i första rummet få vidkännas följderna af ruset, vare sig öl- eller bränvinsrus, och jag är viss om, att vore de i tillfälle att uttrycka sin mening, skulle de ställa sig bland petitionärernas antal.

Jag vill, såsom en föregående talare sade, visst icke gå deras ärenden, som kalla sig nykterister, ty jag är öfvertygad om, att de i många afseenden skjuta öfver målet, kommit på sned, om jag så får uttrycka mig. Men hvad som på lagstiftningens väg kan åstadkommas i syfte att försvåra tillgången på det, som för så många blir förderfligt, vill jag gerna vara med om; och detta, äfven om det skulle medföra några olägenheter, då jag, i likhet med en föregående ärad talare, är öfvertygad, att de olägenheter, som en allt för lätt åtkomlighet af det, som är i fråga, har med sig, äro vida större än de olägenheter, som skulle uppstå genom en så beskaffad åtgärd, som ifrågasatts. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr vice talmannen, att i afseende på utskottets nu föredragna hemställanden yrkats dels, af herr *Wieselgren*, att desamma skulle bifallas med den ändring i mom. a, att "m. m." näst efter ordet "maltdrycker" ute-

Om ändrade bestämmelser för handeln med vin och maltdrycker. (Forts.)

slötes, dels ock, af herr *Stråle,* att kammaren skulle afslå hvad utskottet hemstält i mom. a), men bifalla utskottets hemställan i mom. b).

Sedan gjorde herr vice talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig finna propositionen på godkännande af herr Stråles förslag vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som afslår hvad Första Kammarens tillfälliga utskott å sid. 28 i det tryckta utlåtandet n:o 11 hemstält i mom. a), men bifaller utskottets hemställan i mom. b) å samma sida, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets berörda hemställanden med den af herr Wieselgren föreslagna ändring.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda

Ja—63;

Nej—41.

Utskottets hemställan i mom. a) å sidorna 30 och 31 i det tryckta utlåtandet.

Herr Stråle: Efter långvariga strider lyckades man slutligen i vårt land att få en i det hela ganska tillfredställande lagstiftning angående bränvinsutskänkningen och en lagstiftning i det närmaste lika för land och stad. Skulle statsmagterna af någon fullgiltig anledning anse, att skatt borde påläggas maltdrycks-tillverkningen, så finge man underkasta sig skatten med de olägenheter, som deraf lära uppkomma. Men att utan sådan anledning göra en lagstiftning för maltdrycker, och dessutom olika för stad och land, vågar jag sätta starkt i tvifvelsmål, huruvida det är lämpligt. Om man skulle tänka sig, att detta förslag vunne Riksdagens och Kongl. Maj:ts bifall, och det blefve bolag för maltdrycks-handeln i stad, så blefve väl deraf en följd, att bolagsmaltdryckerna blefve dyrare, och vi hafva hört och äro säkerligen alla öfvertygade om, att maltdryckerna i stor utsträckning användas af den arbe-

Om ändrade bestämmelser för handeln med vin och maltdrycker. (Forts.)

tande befolkningen. Skulle denna då blifva särdeles belåten med en sådan lagstiftning? Jag tviflar derpå! Och vinsten af bolagets rörelse — om hvilken i bränvinsförordningen är noga bestämdt, huru den skall fördelas — hvart skulle den gå? Det finnes antydningar i utskottets betänkande, att den icke skulle gå till staten eller till staden, utan till något menniskovänligt eller för öfrigt godt och aktningsvärdt ändamål. Om nu ett bolag för handel med maltdrycker kommer till stånd i en stad, huru skall det gå till med utskänkningen på restaurationerna. Här talades nyss om, att mången tager sig en sup, andra taga en half butelj öl eller beggedera till måltiderna. Huru skulle detta ordnas? Jo, säger utskottet, genom ett medgifvande att försälja varorna i den omfattning, som på grund af förhållandena påkallades. Skall då hvar enda restauration, som har bränvinsutskänkningsrätt, skaffa sig tillåtelse att jemväl få sälja öl? Hvem skall bevilja detta tillstånd?

Jag har icke klart för mig, huru en bolagslag skulle kunna gälla endast för stad. Ty hvad hindrade, att strax utanför stadens område bryggerier anläggas, hvilka skötte sina affärer oberoende af bolagslagen. Detta går ej för sig, när det gäller bränvinet, ty enligt bränvinsförordningen gälla samma bestämmelser för stad och land. Hvad hindrade, att t. ex. i Sundbyberg anlägges ett bryggeri, från hvilket ölet föres in till Stockholm.

För mig är det således långt ifrån klart, att detta förslag kan verkställas; och mycket mera vore att härom säga; men på grund af hvad jag redan anfört, nödgas jag, ehuru jag inser välmeningen med förslaget, att yrka afslag å utskottets hemställan.

Herr Dickson: Det föreliggande förslaget har synts mig egnadt att ingifva åtskilliga betänkligheter. Jag ber då först få anmärka, att i klämmen står: "i den omfattning, som på grund af förhållandena pröfvas nödig." Det kan då hända, att mot hvarje anmärkning, jag kan göra, skall detta åberopas såsom ett skäl, att det är ett undantag i detta fall. Jag ber emellertid få framställa mina invändningar, till det afseende, som dervid kan fästas.

Den första invändningen afser det svåra slag, som skulle drabba den nuvarande handeln i städerna. Det är vanligt, att i nästan alla städer kramhandlarne, samtidigt med att de försälja specerier, äfven försälja öl och vin, och allmänheten har funnit detta beqvämt. Jag har heller aldrig försport, att det föranledt några olägenheter. Förekomma vid något s. k. magasin några oordningar, lärer nog polisen ingripa och tillse, att felet beifras. Jag finner just dessa handlandes ställning mycket svår. En vigtig del af deras rörelse skulle frångå dem, och några hafva kanske försett sig med lager. Då den nya bränvinslagstiftningen infördes, medgafs åt borgare, som hade burskap, att fortsätta med utskänkningen under deras lifstid, men det kan naturligtvis icke vara meningen att låta de nuvarande handlandena fortfarande sälja öl jemte andra varor, ty då blefve förslaget för en lång följd af år fullkomligt betydelselöst.

En annan svårighet möter i afseende å bryggarnes ställning.

Om ändrade bestämmelser för handeln med vin och maltdrycker. (Forts.)

Det är ju klart att flertalet af dessa bryggare, då bolaget eger rätt att köpa öl af hvem det vill och sålunda kan gynna den ena eller den andra, kunna beröfvas tillfälle till all afsättning. För att få afsättning för sitt öl, måste de resa utom staden och der etablera en ölförsäljning.

En annan svårighet är, huru det skall gå med vinsten. Om det är meningen, att ölförsäljningen skall ske genom de bränvinsbolag, som finnas i städerna, blir följden den, att en del af vinsten skulle tillkomma landtkommunerna, och det kan väl icke finnas någon synnerlig grund för att, då städerna beröfva sina handlande tillfälle att sälja öl och vin, och ett bolag deraf sedan skördar vinsten, denna vinst till en del skall gå till landsbygden. I denna punkt spårar jag emellertid anledningen till konflikter emellan land och stad, och sådana konflikter borde man söka undvika.

En annan svårighet möter i frågan om qvaliteten. När man uppställer ett monopol — och detta blir ju ett monopol i afseende å handel med öl och vin inom städerna — brukar man också vidtaga några bestämmelser för att söka garantera, att den vara, som säljes, är en god vara. I fråga om bränvin är det ju stadgadt, att det skall hafva en viss alkoholhalt och vara rent från finkelolja, men hvilka bestämmelser kunna meddelas för att betrygga allmänheten att den får ett godt och sundt öl? Det vet jag icke, och Riksdagen vet icke, huru en ordnad kontroll i detta afseende skall försiggå. Detta gör, att man måste ställa sig tveksam.

En annan svårighet synes mig vara den, att man enligt förslaget icke på samma ställe får sälja öl och bränvin. Det skulle alldeles strida emot den vana, som finnes hos en stor del af vårt folk, att först taga en sup före maten och sedan ett glas öl till måltiden. Skulle man kanske äta smörgåsbordet på ett ställe och sedan maten på ett annat? Jag vet icke, huru författaren tänkt sig detta, men det strider emot vanan hos en stor del klasser af medborgare, som äro goda och laglydiga menniskor och som icke missbruka sin frihet i detta afseende.

Jag har många betänkligheter emot förslaget och ber derför få instämma i yrkandet om afslag på utskottets betänkande.

Herr Leman: Då denna fråga ganska djupt berör städernas intressen, skall jag anhålla att derom få yttra några ord.

Jag vill mycket gerna i den ena vågskålen lägga det goda syfte, som med motionen afses, men jag måste ock i den andra vågskålen lägga de olägenheter, hvilka, enligt min åsigt, skulle blifva följder af motionens upphöjande till lag. Då jag dervid efter bästa öfvertygelse och förmåga afväger förhållandena, finner jag för min del, att vågskålen lutar till nackdel för motionen. Man måste nemligen tillse, huruledes dessa förhållanden gestalta sig i städerna och särskildt i de större af dem. Om det då befinnes, att de öfverklagade olägenheterna icke äro allt för stora samt kunna afhjelpas på annat, mindre ingripande sätt än det af motionären föreslagna, så synes det mig, att man bör vakta sig för att

Om ändrade bestämmelser för handeln med vin och maltdrycker. (Forts.)

i gällande lagstiftning vidtaga rubbningar, som kunna för många laglydiga medborgare medföra stora ekonomiska förluster.

Omant framställer sig för öfrigt den frågan: Hvem har egentligen klagat öfver de nuvarande förhållandena? Hafva polismyndigheterna, hafva de kommunala myndigheterna gjort det? Nej! Så vidt jag vet, icke. Jag har sökt göra mig underrättad, särskildt af polismyndigheterna i Stockholm och Göteborg, huru förhållandena äro i dessa städer, samt hvar den svagaste punkten i det nuvarande systemet ligger. Man har å begge ställena svarat, att de vanliga handlandena, hvilka jemte andra varor försälja öl, i allmänhet ganska lojalt bedrifva ölförsäljningen; men att deremot vissa småhandlande, som slagit sig ner i utkanterna af de stora städerna, uti små kyffen, der man skyltar med några tomma askar, cigarrlådor m. m. dylikt, deremot bedrifva uteslutande en ganska illojal ölhandel. Till dessa ställen, hvilka vanligtvis äro öppna hela natten, komma deras egentliga kunder på aftonen, sedan bränvinskrogarna blifvit stängda. Der försäljes i stora kvantiteter buteljeradt öl, som af köparne vanligtvis förtäres å någon närliggande öppen plats, hvilken dock icke disponeras af ölförsäljaren. Dervid sker som oftast stort ofog, och häruti ligger den svaga punkten, ty mot den uti nu gällande lagstiftning åt en hvar handlande medgifna rätt att uti städerna till afhemtning försälja maltdrycker står polismyndigheten ofta magtlös. Visserligen tillägges uti § 15 af gällande förordning om försäljning af vin och maltdrycker åt nämnda myndighet den vidtomfattande rätten att förbjuda en handlande, genom hvars ölförsäljning oordningar föranledas, all dylik försäljning för viss tid eller för alltid. Men verkan af denna förbudsrätt paralyseras genom näringsfrihetsförordningens medgifvande åt en hvar välfrejdad person att idka handel. Ty om "A." i dag blifver förbjuden att vidare försälja maltdrycker, så låter han i morgon "B." — sin tjenare eller annan vidtalad person — anmäla sig att idka handel. I dennes namn fortgår derefter å samma lokal den förderfliga ölförsäljningen; och när "B." i sin ordning underkastas förbud, ställer han "C." i sitt ställe o. s. v. Detta är, som sagdt, den svaga punkten i systemet. Frågan blifver då den: skall man för att få bort denna svaga punkt vidtaga en så våldsam åtgärd, som motionären föreslagit, eller att beröfva alla enskilde handlande rätten att försälja maltdrycker, men i stället öfverlemna samma rätt till ett monopoliseradt bolag? För min del vill jag besvara denna fråga *nekande*. Jag tror nemligen, att man kan nå målet utan att begagna allt för genomgripande medel. Såsom en utväg att råda bot på det af mig omförmälda missförhållande har jag tänkt mig, att man jemväl i fråga om rätten till försäljning af maltdrycker till afhemtning borde tillämpa det s. k. licenssystemet, d. v. s. öfverlemna till de kommunala och administrativa myndigheterna att, något så när i analogi med hvad som är stadgadt i fråga om utskänkning af vin och maltdrycker, få, hvad städerna beträffar, en viss bestämmanderätt om försäljningen af maltdrycker till afhemtning. Härom föreligger vid denna riksdag visserligen icke något förslag, men jag har i allt

Om ändrade bestämmelser för handeln med vin och maltdrycker. (Forts.)

fall velat rigta uppmärksamheten härå, på det att, om den af mig antydda utväg finnes vara befogad, frågan om dess tillämplighet till äfventyrs må vid en kommande riksdag kunna blifva diskuterad.

Hvad nu slutligen beträffar det nu föreliggande förslaget om monopolisering af maltdrycksförsäljningen, anhåller jag att derom få uppläsa ett stycke ur en insänd artikel, som för några dagar sedan var införd uti Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning. Insändaren yttrar, bland annat, följande:

"Monopolisering af ölförsäljningen måste ock med nödvändighet föra till monopolisering af öltillverkningen. Bränvinet är samma dryck, från hvilket bränneri det köpes. Icke så ölet. Så många bryggerier, så många ölsorter. Hvilken tillverkare skulle samhället gynna? Eller skulle det åläggas att föra *alla* ölsorter? Bryggerierna finge blott en enda kund: det monopolegande ölförsäljningsbolaget. Denna enda kund finge derigenom i sin magt att efter behag bestämma varupriset. Bryggaren finge valet att tillverka till detta pris eller att — låta bli. Praktiskt funnes ingen annan utväg vid alla de förvecklingar och stridigheter, som skulle uppstå, än att bolaget ock öfvertoge öltillverkningen. Dermed vore man inne på statssocialismens sluttande plan.

I tusentals familjer har ett glas öl till maten blifvit ett lefnadsbehof, svårt att undvara, i otaliga hem ätes vid middagsmålet endast en enda rätt, hvilken sköljes ned med en droppe öl, för mången är en smörgås och en halfbutelj öl den enda kvällsvarden. Kunde en utredning verkställas öfver den mängd af maltdrycker, som sålunda förbrukas i hemmen och till måltider utan att hafva eller afses att hafva någon rusande inverkan, så skulle man för visso finna, huru i jemförelse dermed försvinnande obetydlig den qvantitet är, som användes såsom rusdryck. Och man får ej fördöma bruket för *miss*bruket.

Att ett större eller mindre antal slafvar under dryckenskapslasten ej kunna stäfja sin spritlystnad och, då intet annat finnes att tillgå, tömma ölbutelj efter ölbutelj, är ytterst beklagligt, och det hör ordningsmagten till att så vidt möjligt hämma detta onda, men det innebär ej till fyllest skäl att sätta alla svenska medborgare under statens förmynderskap och skapa ett monopol, som skulle förqväfva en hel industri."

För min del hyser jag nästan samma åsigt, som den insändaren uttalat, och jag finner det vara af stor vigt, att, der ej ytterst trängande omständigheter påkalla undantag, man icke genom lagstiftningen må förqväfva en stor och loflig industri. Af lika stor vigt anser jag jemväl vara, att man ej genom idkeligen återkommande förslag till ändringar uti gällande lagstiftning i fråga om maltdrycker låter ett Damoklessvärd sväfva öfver en industri, i hvilken stora kapital samt mycken kunskap och erfarenhet blifvit nedlagda. Det synes mig derför, att Riksdagen bör med mycken försigtighet lyssna till de olikartade, år efter år framstälda motioner, som afse en väsentlig rubbning i stadgandena om tillverkning och försäljning af maltdrycker. Man har icke tvekat att vilja genom tullskydd upphjelpa den svenska industrien; må man då ej heller

Om ändrade bestämmelser för handeln med vin och maltdrycker. (Forts.)

tveka att lemna en af de vigtigaste industrigrenarne, maltdryckstillverkningen, det skydd, som ligger uti *stabilitet i lagstiftningen*. Föröfrigt instämmer jag med den siste värde talaren jemväl deruti, att det icke skulle vara till gagn, om bolagsväsendet skulle tillämpas å maltdryckförsäljningen inom städerna. Särskildt fruktar jag, liksom han, att frågan om fördelning af vinstmedlen skulle blifva ett nytt Erisäpple, som skulle gifva anledning till ständiga tvister mellan stad och landsbygd.

Till sistone fäster jag uppmärksamhet derå, att i den föreliggande motionen liksom äfven i utskottets betänkande frågan om bestämmelser angående *vinhandeln* i städerna blifvit endast flygtigt berörd. Är meningen den, att äfven denna handel skall öfverlåtas å ett kommunalt bolag, så befarar jag, att, utan motsvarande gagn, många redbara köpmän skola beröfvas en stor del af sitt förvärf.

På grund af hvad jag sålunda haft äran anföra, instämmer jag i föregående talares yrkande om afslag å utskottets hemställan.

Herr Fagerholm: Efter hvad den föregående talaren yttrade, har jag ingenting annat att säga än att yrka afslag å motionen.

Herr Almström: Man må hysa hvilka tankar som helst om nödvändigheten att inskränka ölkonsumtionen, så är det dock säkert, att det förslag, som här framstälts till inskränkning af densamma, icke går i den rigtning, som med förslaget är afsedd. Visserligen skulle, i fall en lag i detta syfte blefve antagen, förbrukningen af öl i någon mån aftaga, men jag tror att, å andra sidan, konsumtionen af bränvin skulle tilltaga. Det är alldeles naturligt, att, om ölet blir svårare att åtkomma, det lättare transportabla bränvinet kommer att åter inträda i förbrukningen, såsom det var, innan ölet fick den stora konsumtion, det nu har. Detta i fråga om verkan af en lag, sådan som den nu föreslagna.

Hvad nu i öfrigt sättet beträffar, är jag af alldeles samma tanke som de talare, hvilka förut yttrat sig om olämpligheten att lägga öl- och vinhandeln under ett bolag. Jag har, förutom hvad af föregående talare yttrats, endast att påminna, att, förutom det ett sådant förslag som detta icke allenast skulle beröfva en mängd handlande en stor del af deras förtjenst, kanske rent af deras uppehälle, och sätta den stora och, jag kan säga, vigtiga bryggerihandteringen i ett olidligt läge, derjemte en annan här i Sverige nu uppblomstramde industri, som redan tagit ganska stora dimensioner, skulle blifva nästan förqväfd. Jag afser den nya tillverkningen af svenska viner. Dess alster försäljas nu i de vanliga handelsbodarne. De ha icke ännu fått den rang, heder och värdighet att försäljas i den egentliga vinhandeln, utan de få söka sina försäljningsplatser i de vanliga bodarne. Skulle ett bolag, på sätt föreslaget blifvit, öfvertaga denna försäljning, kommer afsättningen att minskas och en redan rätt betydande tillverkning att lida, kanske gå under.

På de af den föregående talaren anförda skäl och med anledning af hvad jag nu haft äran yttra, ber jag att få yrka afslag på utskottets betänkande.

Om ändrade bestämmelser för handeln med vin och maltdrycker. (Forts.)

Herr Wieselgren: Efter utgången af voteringen i den förra frågan måste jag bekänna, att den diskussion, som nu uppstått i senare delen af denna fråga, förefaller mig i någon mån oväntad. Det är alldeles klart, att olägenheterna af den fria ölförsäljningen måste vara mindre i städerna än på landsbygden, och såsom ett beständt corollarium häraf lärer då följa, att kammaren, som nyss förklarat sig emot begränsning af landsbygdens ölhandel, ännu mindre har håg att bifalla det nu föreliggande förslaget, hvarigenom man skulle inskränka ölförsäljningen i städerna. Vid denna sena timme kan det icke heller falla mig in att besvära kammaren med att till bemötande upptaga alla de inkast, man rigtat mot mitt förslag. Jag nöjer mig med att såsom min bestämda öfvertygelse förklara, att om man än nu, såsom vanligen alltid vid framkastande af en ny tanke, måste vara beredd på att det beståendes försvarare skola se stora svårigheter, stora vanskligheter vid att genomföra denna, skola dock med tiden dessa svårigheter visa sig temligen lätt öfvervunna.

Såsom ett bevis härför vill jag särskildt påpeka ordandet om den fara, i hvilken städernas specerihandlare skulle sväfva, de af dem, nemligen, som skaffat sig vinlager och af gammalt varit vana att sälja vin och öl. Både i motiveringen till motionen och i motiveringen till utskottets utlåtande är dock sagdt, att vinhandelns indragande under bolagen *icke* åsyftas. Hvad deremot ölhandeln i grunden betyder för specerihandlarne, synes mig hafva fått en ganska klar belysning af den diskussion, som emellan Stockholms specerihandlare just rörande denna fråga för någon kort tid sedan egde rum. Der afhandlades nog mycket grundligt, hvilka olägenheter som skulle uppstå, om ölhandeln blefve dem fråntagen; men åtskilliga uppträdde *emot* denna åsigt; och slutet blef, att ingen resolution fattades, utan man beslöt att låta diskussionen utgöra svar på den uppstälda frågan.

Jag har också från andra håll fått konstateradt, att ölförsäljningen icke spelar någon egentlig roll för köpmännen här i staden och jag tror icke heller så mycket på andra orter; i en af de inkomna petitionerna rent af undanbedja Jönköpings speceri- och diversehandlande sig den. Men då man likvisst påstått, att några olägenheter icke låtit sig af denna försäljning förspörja, såsom ju yttrades af en representant på samma bänk som jag — så vill jag på nytt erinra dels om den polisstatistik, som jag bifogat min motion, och hvaraf väl befintligheten af nog stora olägenheter konstateras, och dels om det arbetareförenings-utlåtande, som jag nyss tog mig friheten citera; i andra punkten deraf upptages ju såsom en hufvudsaklig förklaringsgrund till den ökade dryckenskapen i Göteborg rätten att från vanlig handelsbod fritt få sälja öl till afhemtning. "Olägenheter" torde således nog förefinnas. Men en annan sak kan ju vara, huruvida det ena eller det andra sättet för dessas afhjelpande bör föredragas.

Att man, som en talare på malmöbänken gjorde, söker draga ut orimligheter af en i och för sig praktisk anordning, kan jag icke anse bevisa något annat än en viss brist på rimliga skäl.

Om ändrade bestämmelser för handeln med vin och maltdrycker. (Forts.)

Motionären har ifrågasatt en för krogbesökarnes nykterhet betydelsefull bestämmelse angående utskänkningen å bränvinskrogar och ölkrogar. Talaren å malmöbänken tillämpade denna bestämmelse äfven å "den respektabla allmänheten". Nå väl, om denna skulle taga sig för att besöka en bränvinskrog eller en ölkrog, får den också finna sig uti de bestämmelser, som man för dessa ställen kan hafva stadgat. Men att under motionärens hemställan indraga sådana ställen, der en "respektabel allmänhet", som icke brukar supa sig full, intager sina måltider, tror jag skulle vara att begå en öfverdrift och att skjuta öfver målet. Motionären har icke gjort sig skyldig till någon sådan åtgärd.

Frågan om bolagssystemets tillämpning på ölförsäljningen tror jag kan bedömas med anlitande af den erfarenhet, man inhemtat om de nuvarande bolagens sätt att sköta den åt dem upplåtna bränvinshandeln. Om ock bränvinsbolagsrörelsen, derest den känner och fullföljer sin hufvudsakliga uppgift, måste skötas i sedligt syfte, under samvetsgrant iakttagande af gifna föreskrifter, är den dock derjemte en affär och måste iakttaga de regler, som för en lojal affärs rörelse äro gällande. Jag har heller icke hört omtalas, att bolagen brukat "boycotta" bränvinsdestillatörer. I 11 år har jag sjelf suttit i en bolagsstyrelse, och jag mins ganska väl, huru vederbörande derinom bemödade sig om att förekomma hvarje möjlighet till klagan öfver mannamån i fråga om val af till och med alla olika punschsorter. Hvar fick hvad han ville hafva; och jag förmodar, att förhållandet varit detsamma annorstädes. Det är dessutom för ett bolag klokast att underlåta att att göra boycottningsförsök; ty dels har ju bolaget en ganska kort oktroj och dels står det i hithörande frågor under en mycket skarp kontroll af den konsumerande allmänheten, som nog lär göra *sin* smak gällande gent emot hvilken bolagsstyrelse som helst. Hvad allmänheten *icke* vill hafva, torde hvarken bolagen eller producenterna hafva någon vinning af att söka utbjuda. Dessa förhållanden lära utan all fråga komma att helt lugnt reglera sig sjelfva efter alldeles samma regler, som bestämma förhållandena mellan affärsmän och deras kunder i allmänhet.

Nu ser jag, att klockan är nära 11 — och jag inskränker mig derför till att yrka bifall till utskottets förslag äfven i denna punkt.

Herr Nyström, Carl: Jag skall inskränka mig till att yrka afslag å utskottets betänkande.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjordes jemlikt derunder förekomna yrkanden propositioner; först på bifall till hvad utskottet i föreliggande moment hemstält samt vidare på afslag derå, och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Utskottets hemställan i mom. b) å sidan 31 i det tryckta utlåtandet.

Bifölls.

Om ändrade bestämmelser för handeln med vin och maltdrycker. (Forts.)

Utskottets slutliga hemställan.

Bifölls.

Justerades ytterligare fyra protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr vice talmannen beslöts, att de ärenden, som denna dag bordlagts första gången, skulle uppföras främst på föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 10,57 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.

Söndagen den 10 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 2.30 e. m.; och dess förhandlingar leddes af herr vice talmannen.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran statsutskottets under gårdagen bordlagda utlåtande n:o 76.

Pension åt registratorn O. O. Afzelii enka.

Föredrogs å nyo statsutskottets nästlidne dag bordlagda utlåtande n:o 77, i anledning af väckta motioner angående pension åt enkan efter aflidne registratorn i justitieombudsmansexpeditionen Oriel Otto Afzelius.

Herr von Ehrenheim: Då samtliga statsutskottsledamöter i denna kammare understödt min motion, vågar jag hemställa till kammaren, att kammaren behagade med afslag på utskottets betänkande bifalla motionen med det tillägg, som reservationen innehåller, och anhåller jag att i sammanhang dermed få meddela några upplysningar till fullständigande af hvad utskottets betänkande innehåller. Det har nemligen vid enskilda samtal ifrågasatts, att fru Afzelius, som vid makarnes för några år sedan anhängiggjorda konkurs erhöll boskilnad, skulle kunna vara berättigad att från ansvar för gälden undantaga en del af tillgångarna

Pension åt registratorn O. O. Afzelii enka. (Forts.)

i boet. I anledning deraf får jag meddela, att den betydligaste tillgången utgöres af lifförsäkringar till belopp af 19,800 kr., som äro hypotiserade för skuld till belopp af 19,000 kr. utom ränta, och då alla tillgångarna upptagits till något öfver 28,000 kr., återstå således icke mer än omkring 9,000 kronor. Efter det meddelande, jag erhållit från sterbhuset, är det icke fru Afzelii afsigt att, äfven om hon dertill kan vara berättigad — hvilket dock är tvifvelaktigt — undanskifta någon del af qvarlåtenskapen, utan ämnar hon låta qvarlåtenskapen i sin helhet, i den mån det erfordras, gå till skuldens betalande. Då hon i konkursen erhöll boskilnad, gjorde hon ej anspråk på att få undanskiftad någon del af egendomen.

Jag anhåller vördsamt om bifall till reservationen.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr vice talmannen, att beträffande förevarande utlåtande endast yrkats, af herr *von Ehrenheim,* att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle bifalla det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet fogade reservation.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på godkännande af nyssnämnda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Sammanjemkningsförslag om aflöning åt tjenstemän vid Vadstena hospital och asyl.

Föredrogs å nyo statsutskottets under gårdagen bordlagda memorial n:o 78, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut beträffande Kongl. Maj:ts proposition om aflöning åt tjenstemän vid Vadstena hospital och asyl.

Herr Lundeberg: Då det vid denna sena tid af riksdagsarbetet torde vara nödigt att tillse, att arbetet icke mer än behöfligt försenas, tillåter jag mig hemställa, att efter nu föredragna kläm måtte i ett särskildt moment insättas följande: "kommande vid bifall härtill förslagsanslaget till hospitals underhåll att i riksstaten uppföras med oförändradt belopp, eller 900,000 kronor".

Herr Alin: Som herrarne finna af betänkandet, förklarar utskottet kamrarnes beslut öfverensstämmande i mom. b), c) och d), men skilja sig i mom. a) beträffande aflöningsbeloppen för öfverläkaren och sysslomannen. Den förstnämndes kontanta aflöning har nemligen af Första Kammaren bestämts till 7,500 kronor, men af Andra Kammaren till 7,000 kronor; och för sysslomannen har Första Kammaren uppfört dylik aflöning af 4,000 kronor, under det Andra Kammaren i sådant afseende beviljat endast 3,600 kronor. En sammanjemkning af kamrarnes olika beslut synes utskottet kunna komma till stånd på det sätt, att den kontanta aflöningen bestämdes för öfverläkaren till 7,300 kronor och för

Sammanjemkningsförslag om aflöning åt tjenstemän vid Vadstena hospital och asyl. (Forts.)

sysslomannen till 3,700 kronor. Som bekant, bestämmer nu 63 § riksdagsordningen, att om kamrarne stanna i olika beslut i en fråga, som behandlas af ständigt utskott, skall utskottet inkomma med sammanjemkningsförslag, och om detta ej godkännes, är frågan förfallen, med undantag af de frågor, som omtalas i 65 § riksdagsordningen, till hvilka höra frågor om statsutgifter. Den procedur, utskottet här följt, är alltså i ordagrann öfverensstämmelse med grundlagens bestämmelser, men deremot skiljer sig förfaringssättet så mycket mer från den praxis, som man nästan utan undantag brukat iakttaga, då kamrarne stannat i olika beslut i fråga om utgiftsbelopp, i det att, som herrarne veta, regeln är den, att utskottet utan sammanjemkningsförslag omedelbarligen kommer in med förslag till voteringsproposition, ett förfaringssätt, som har sin goda grund; ty visserligen är det så, att formelt taget ingenting är lättare än att sammanjemka olika beslut i fråga om siffror, men deremot kan en dylik sammanjemkning i afseende å sjelfva realitetsfrågan blifva af ganska otillfredsställande beskaffenhet.

Nu ber jag att få göra en vördsam förfrågan till utskottets här närvarande ledamöter, hvad som kan hafva föranledt, att utskottet i nu ifrågavarande fall gått ifrån den hittills följda regeln, enligt hvilken utskottet brukat omedelbart inkomma med voteringsproposition, då kamrarne skilt sig i fråga endast om utgiftens belopp. Det synes mig vara af vigt, att man i en sådan sak som denna följer fasta regler, så att man ej den ena gången förfar så, den andra så, utan att för det ena eller andra förfaringssättet hafva bestämda och klara skäl.

Herr Billing: Till svar på den fråga, som den siste talaren framstält, ber jag att få nämna, att man på andra utgiftsafdelningen likasom i utskottet ansåg, att gemensam votering i detta ärende ej kunde förekomma derför, att här icke var fråga om något, som skulle inverka på statsregleringen, alldenstund de i betänkandet föreslagna löner utgå ur anslaget till hospitals underhåll. Denna utskottets uppfattning har delats af sådana personer i kammaren, hvilka pläga anses såsom auktoriteter på detta område, och det var på denna grund såväl afdelningen som utskottet ansågo sig böra framlägga det sammanjemkningsförslag, som memorialet innehåller, och till hvilket, med det af herr Lundeberg föreslagna tillägg, jag anhåller att få yrka bifall.

Herr Alin: Jag ber endast att, med anledning af hvad ordföranden på andra utgiftsafdelningen nu yttrat, få säga, att det skäl till utskottets förfaringssätt, som han anförde, finner jag för min del icke alls tillfredsställande. Jag hänvisar endast till den bestämda föreskriften i 65 § riksdagsordningen, der det heter: "i fråga om statsutgifter". Det står således ej, att, när i fråga om statsregleringens slutsumma eller i fråga om utgifter, som inverka på den samma, kamrarne stanna i olika beslut, de skola votera gemensamt, utan det är i fråga om statsutgifter i allmänhet. Denna

min åsigt önskar jag få till protokollet förvarad. Jag skall emellertid icke vid denna tid på riksdagen göra något yrkande, då ju förfaringssättet, om det också strider mot en enligt min åsigt bestämd praxis, dock ej kan anses vara stridande mot grundlagen.

Sammanjemknings-förslag om aflöning åt tjenstemän vid Vadstena hospital och asyl. (Forts.)

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, biföll kammaren hvad utskottet i förevarande memorial hemstält. Vidare beslöts att, vid bifall härtill, förslagsanslaget till hospitals underhåll skulle i riksstaten uppföras med oförändradt belopp, eller 900,000 kronor.

Vid föredragning af sammansatta stats- och lagutskottets sistlidne dag bordlagda memorial n:o 14, angående anvisande af ersättning till utskottets kansli, biföll kammaren hvad utskottet i detta memorial hemstält.

Vid föredragning af bevillningsutskottets under gårdagen bordlagda memorial n:o 30, angående beräkning af vissa bevillningar för år 1897, biföll kammaren hvad utskottet i detta betänkande hemstält.

Föredrogos och lades till handlingarna lagutskottets nedannämnda, nästlidne dag bordlagda memorial:

n:o 79, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande viss del af utskottets utlåtande n:o 8 i anledning af justitieombudsmannens framställning rörande lösen för gravationsbevis, och

n:o 80, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut med föranledande af utskottets hemställan i dess utlåtande n:o 67 i anledning af väckt motion om ändringar i förordningen angående hushållningen med de allmänna skogarne i riket.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran Första Kammarens tillfälliga utskotts under gårdagen bordlagda utlåtande n:o 14.

Justerades fem protokollsutdrag för denna dag.

Kammaren åtskildes kl. 2.53 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.